

**МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА
МИТНОЇ СПРАВИ**

**КАФЕДРА ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
НАУКОВИЙ ГУРТОК «ПАТРІОТ»**

**ЗБІРНИК ТЕЗ
науково-практичного семінару**

**«ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА ПРАВОВІ ОСНОВИ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ
ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО
СТАНУ»**

(м. Ірпінь, 07 листопада 2024 року)

Ірпінь 2024

Рекомендовано до поширення через мережу Інтернет

*Вченою радою науково-дослідного
інституту економічної безпеки та митної справи
Державного податкового університету
(протокол № 6 від 03.12.2024 року)*

ОРГКОМІТЕТ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОГО СЕМІНАРУ

ПАРАНИЦЯ Сергій Павлович – доцент, кандидат юридичних наук, завідувач кафедри правоохоронної діяльності ННІ економічної безпеки та митної справи ДПУ;

ЧИГРИНА Галина Леонідівна – доцент, кандидат юридичних наук, доцент кафедри правоохоронної діяльності ННІ економічної безпеки та митної справи ДПУ;

ЯФОНКІН Анатолій Олексійович – доцент, кандидат юридичних наук, доцент кафедри правоохоронної діяльності ННІ економічної безпеки та митної справи ДПУ;

БУХТІЯРОВ Олексій Анатолійович – доцент, кандидат юридичних наук, доцент кафедри правоохоронної діяльності ННІ економічної безпеки та митної справи ДПУ;

КОЛОС Микола Анатолійович – доцент, кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри правоохоронної діяльності ННІ економічної безпеки та митної справи ДПУ;

МАНДЗЮК Олег Андрійович – доктор юридичних наук, доцент кафедри правоохоронної діяльності ННІ економічної безпеки та митної справи ДПУ;

КОВАЛЬ Микола Васильович – професор, кандидат юридичних наук, професор кафедри адміністративного права і процесу та митної безпеки ННІ економічної безпеки та митної справи ДПУ;

ДМИТРЕНКО Сергій Олександрович – доцент кафедри правоохоронної діяльності ННІ економічної безпеки та митної справи ДПУ.

Організаційні та правові основи забезпечення ефективності функціонування правоохоронних органів в умовах воєнного стану: збірник тез науково-практичного семінару (м. Ірпінь, 07 листопада 2024 р.). Ірпінь: ННІ ЕБ та МС ДПУ, 2024. – 72 с.

У збірнику тез матеріалів науково-практичного семінару автори представили широкий спектр результатів наукових досліджень щодо організаційних та правових основ забезпечення ефективності функціонування правоохоронних органів, зокрема в умовах воєнного стану та застосування спеціальних засобів самозахисту.

УДК 623.445.2

Матеріали викладено в авторській редакції з незначною коректурою.

Відповідальність за їх якість, достовірність, а також відсутність у них відомостей, що становлять державну таємницю та інформацію для службового користування, несуть автори.

© Колектив авторів, 2024

© ННІЕБтаМС ДПУ, 2024

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРАВООХОРОННОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ	5
Параниця Сергій Павлович БЕЗПЕКА ЯК ІНСТИТУТ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	5
Колос Микола Анатолійович ПРОТИДІЯ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ УКРАЇНИ МАНІПУЛЮВАННЯМ СПОРТИВНИМИ ЗМАГАННЯМИ	9
Чигрина Галина Леонідівна ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ	13
Яфонкін Анатолій Олексійович ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ПРАВОПОРЯДКУ У ВОЄННИЙ ЧАС	19
Бухтіяров Олексій Анатолійович, Бухтіярова Ірина Генадіївна ПРІОРІТЕТНІ НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ГРОМАДЯН ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	22
Мандзюк Олег Андрійович РОЛЬ І МІСЦЕ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У ДЕРЖАВІ	27
Коваль Микола Васильович ПРАВА ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ: ПРОЦЕС РЕГУЛЮВАННЯ ТА ПРОЦЕДУРНІ ПИТАННЯ ЇХ ДОТРИМАННЯ	30
Прокопець Сергій Володимирович ВЗАЄМОДІЯ СУБ'ЄКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ І ВОЛОНТЕРСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ: ФОРМИ ТА НАПРЯМИ	34
Осіпова Яна Сергіївна ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	38
Петрів Софія Юріївна ОСОБЛИВОСТІ РОЗГЛЯДУ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	42
Ступак Діана Русланівна ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	46
Рудика Ліана Михайлівна ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ	51
Лисенко Тетяна Сергіївна ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	54

СЕКЦІЯ 2

ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	59
Бубнова Анастасія Станіславівна ОСОБЛИВОСТІ	

ФУНКЦІОНУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ З БОКУ РФ	59
Герасимук Дарина Михайлівна НАДАВАННЯ НЕВІДКЛАДНОЇ ДОПОМОГИ (ДОМЕДИЧНОЇ І МЕДИЧНОЇ)	62
Єременко Віолета Миколаївна ОСОБЛИВОСТІ КОНТРОЛЮ ЗА ОБІГОМ ЗБРОЇ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ	66
Стебакова Анастасія Юріївна АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ ЗБРОЇ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	70

СЕКЦІЯ 1

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ
ПРАВООХОРОННОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

БЕЗПЕКА ЯК ІНСТИТУТ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Параниця Сергій Павлович
завідувач кафедри правоохоронної діяльності,
к.ю.н, доцент
Навчально-науковий інститут економічної безпеки та митної справи
Державний податковий університет

Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [1].

Широкомасштабне вторгнення військ російської федерації в Україну та запровадження воєнного стану обумовили необхідність реалізації державою комплексу завдань, нетипових для періоду мирного стану. Причому, зазначені завдання, попри екстремальні умови, мають реалізовуватися максимально ефективно. У контексті нових викликів у сфері забезпечення захисту та безпеки держави Україна, а також прав і свобод людини і громадянина є необхідність її реалізації за двома основними напрямками: традиційним, пов'язаним із забезпеченням законності та правопорядку, захисту та охорони прав і свобод людини і громадянина, а також новітнім, пов'язаним із протидією загрозам воєнного стану, виконанням і сприянням виконанню завдань, покладених на Сили безпеки і оборони та правоохоронні органи.

Розглядаючи правоохоронну діяльність як одну з основних форм діяльності держави як в умовах мирного часу, так і в умовах війни, наголосимо, що від якості роботи правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану залежить не лише стан суспільного і громадського порядку, а і стан обороноздатності, внутрішньої і національної безпеки України [2, с. 44].

Інститут безпеки є складним поняттям, що розкриває динамізм систем безпеки. Їх складність зумовлена тим, що він відображає майже всі

характеристики процесу функціонування системи безпеки. Важливого значення набуває новий погляд на безпеку, який визначається кількістю та якістю передусім знань. Знання в галузі безпеки – це затребуваний і важливий ресурс та інструмент для створення й забезпечення безпеки, основа, на якій може бути побудований процес становлення безпеки [3, с. 82].

Г. Ситник визначає безпеку як забезпечення всім громадянам держави умов для їхньої самореалізації, захист їхнього життя, свободи, власності від посягань будь-якої окремої людини, організації, суспільства або держави [4]. Отже, важливим завданням держави щодо забезпечення безпеки є створення належних умов для реалізації будь-якою окремою людиною своєї потреби в безпеці.

Згідно з поглядами давньогрецького філософа Епікура держава і право виникають тоді, коли люди укладають між собою угоду з метою забезпечити спільну користь – взаємну безпеку. Отже, основним призначенням держави є безпечне існування соціуму, адже, за вірним твердженням О. Лемака, саме безпека є основним пунктом «угоди», яка укладається між суспільством і найманим ним державним апаратом у провідній теорії походження держави. Безпека соціуму, тобто – соціальна, або суспільна безпека у цьому розумінні виступає синонімом поняття – національна безпека, виходячи з того, що нація – спільнота всіх громадян, та осіб без громадянства, які на даний момент проживають на території держави і підпадають під її юрисдикцію. Тобто національна (суспільна) безпека – це безпека, всіх і кожної особи, які проживають на території України [5, с. 138]. Будь яка небезпека соціуму, суспільства – це автоматично вже й національна небезпека. Крім того, знак рівності між цими поняттями усуне відмінність їх тлумачення, на кшталт, що національна безпека пов'язана тільки з силовими акціями військового чи подібного характеру, а соціальна безпека – тільки з соціальним (цивільним, мирним, суспільним) ставищем громадян у державі [5, с. 138].

З початку другого десятиліття XXI століття спеціальність «Цивільна безпека» є однією із актуальних та затребуваних на ринку праці.

Найчастіше поняття «цивільна безпека» пов'язується із освітянською галуззю, яка включає в себе перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти в нашій країні. У цьому переліку поняття «Цивільна безпека» позначається як назва галузі знань із шифром 26 – «Цивільна безпека», яка включає назви наступних спеціальностей: 261 – «Пожежна безпека», 262 – «Правоохоронна діяльність», 263 – «Цивільна безпека».

Застосування поняття «цивільна безпека», як засобу для формування галузевого поняття «безпеки». Проте, на нинішньому етапі триває осмислювання цивільної безпеки як динамічного стану, а поняття «цивільна безпека» в українських словниках не представлено. Дотепер ще не вироблено міждисциплінарної інтерпретації цивільної безпеки та її сутності для різних наук. Нерозв'язаною залишається проблема філософського досягнення сутності цивільної безпеки та її понятійного визначення, деваріативності підходів до тлумачення, з особливостями вивчення в онтологічному, гносеологічному та аксіологічному аспектах.

У монографічному дослідженні Г. Корж, Козловський Ю., Мукан Н. наводять поняття «фахівець у сфері цивільної безпеки», яким є спеціаліст, котрий володіє багатоаспектною системою компетентностей, що охоплює різні напрями безпеки людини: безпека на професійному рівні – «Охорона праці»;

безпека в надзвичайних ситуаціях – «Цивільний захист»; безпека людини на побутовому рівні – «Безпека життєдіяльності» [6].

Метою навчання за цією спеціальністю є підготовка фахівців, які мають оволодіти компетентностями (соціально-особистісними, інтегральними, загальними, спеціальними, інструментальними, загальнонауковими) для створення й підтримання здорових і безпечних умов праці, життєдіяльності людини, забезпечення цивільного захисту, техногенної безпеки, а також реагування на надзвичайні ситуації та ліквідацію їх наслідків.

Так, О. Ремез робить логічне пояснення поняття «цивільна безпека», виходячи із походження слів «цивільний» та «безпека». Згідно з її висновками,

якщо «безпека – це стан при якому нікому, нічого не загрожує», а «цивільний» означає беззбройний, мирний, пересічний громадянин, то поєднання змістовних ознак згаданих понять призводить до нового ємнісного наповнення поняття «цивільна безпека». Визначення поняття «цивільна безпека» науковець наводить як відсутність будь - яких реальних і потенційних загроз життю і здоров'ю окремому громадянину, суспільству в цілому [7].

Отже, підготовка фахівців в сфері правоохоронної діяльності спрямована на створення максимально сприятливих умов усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, щодо гарантування функціонування держави з врахуванням як зовнішніх так і внутрішніх чинників та розвитку інституту безпеки.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30, ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

2. Дручек О. В., Волуйко О. М., Вакаров В. В. *Науковий вісник Київського інституту Національної Гвардії України*. 2024. № 1. С. 43–51.

3. Михайлов В. М. Поняття «безпека» і «цивільна безпека» у міждисциплінарному науковому дискурсі. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2020. Вип. 1 (17). С. 77-89.

4. Ситник Г. П. Природа феномену «безпека»: онтологічний, гносеологічний та аксіологічний аспекти. *Сучасні аспекти модернізації науки в Україні: стан, проблеми, тенденції розвитку* : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ ; Великобританія 7 листопада 2020 р. / за ред. Є.О. Романенка, І.В. Жукової. Київ ; Великобританія : ФОП КАНДИБА Т.П., 2020. 148 с. С. 59–63.

5. Рогач О. Я., Белов Д. М. Зміна сучасної парадигми українського права в умовах військової агресії з боку рф. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. Серія ПРАВО. Випуск 70. 2022. С 136-140.

6. Корж Г., Козловський Ю., Мукан Н. Розвиток ціннісного ставлення до власного здоров'я у системі професійної підготовки фахівців із цивільної безпеки : монографія; Нац. ун-т «Львів. Політехніка». Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2021. 210 с.

7. Ремез О. Л. Аналіз дефініцій поняття «цивільна «безпека» та його інтерпретація : *IX-ті наукові читання, присвячені пам'яті академіка В. В. Копейчикова* : зб. Матеріалів. Київ. НАВС. 2019. С. 173-175.

ПРОТИДІЯ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ УКРАЇНИ МАНІПУЛЮВАННЯМ СПОРТИВНИМИ ЗМАГАННЯМИ

Колос Микола Анатолійович
доцент кафедри правоохоронної діяльності,
к. н. з фіз. вих. і спорту, доцент
Навчально-науковий інститут економічної безпеки та митної справи
Державний податковий університет

Законом № 743-VIII «Про запобігання впливу на результати офіційних спортивних змагань корупційних правопорушень» [1] від 03 листопада 2015 року було внесено зміни до Кримінального кодексу України, а саме кодекс було доповнено ст. 369³ «Протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань» [2].

Необхідність у доповненні Кримінального кодексу України спеціальними антикорупційними положеннями у сфері спорту можна пояснити низкою резонансних розслідувань, які останнім часом проводились міжнародними та українськими спортивними організаціями щодо фактів корупції у вітчизняному спорті (зокрема, футболі).

Ще один важливий аргумент – на момент ухвалення зазначеного закону положення кримінального законодавства відзначались фрагментарністю в частині криміналізації проявів корупції у сфері спорту [3, с. 152].

Не останню роль відіграла Конвенція Ради Європи проти маніпулювання спортивними змаганнями [4]. Конвенцію Ради Європи проти маніпулювання

спортивними змаганнями було вчинено 18 вересня 2014 року в м. Маглінген (Швейцарська Конфедерація) на 13-й Конференції міністрів Ради Європи, відповідальних за спорт. На даний час Конвенцію підписали 32 держави – членів Ради Європи та Австралія, з яких вже 10 держав (Португалія, Норвегія, Україна, Молдова, Швейцарія, Італія, Греція, Франція, Ісландія, Литва) Конвенцію ратифікували.

Україна підписала Конвенцію 21 грудня 2015 року, а ратифікувала 16 листопада 2016 року, тобто Україна є одним з лідерів серед країн Європи у сфері протидії маніпулювання у сфері спорту.

Метою цієї Конвенції є боротьба з маніпулюванням спортивними змаганнями з метою захисту чесності спорту і спортивної етики відповідно до принципу автономії спорту.

З цією метою, основними цілями цієї Конвенції є:

a) попередження, виявлення та застосування санкцій проти національного чи транснаціонального маніпулювання національними і міжнародними спортивними змаганнями;

b) сприяння національному та міжнародному співробітництву проти маніпулювання спортивними змаганнями між відповідними державними органами, а також з організаціями, залученими до спорту і ставок на спортивні змагання [4].

Диспозиція ч. 1 ст. 369-3 КК України встановлює відповідальність за вплив на результати офіційних спортивних змагань шляхом підкупу, примушування або підбурювання чи вступу у змову щодо результатів офіційного спортивного змагання з метою одержання неправомірної вигоди для себе чи третьої особи або одержання внаслідок таких діянь неправомірної вигоди для себе чи третьої особи.

Вплив на результати офіційних спортивних змагань, з огляду на зміст ч. 2 ст. 9 Закону «Про запобігання впливу на результати офіційних спортивних змагань корупційних правопорушень», являє собою діяння, спрямоване на некоректні зміни ходу спортивного змагання чи його результату шляхом повного

або часткового виключення непередбачуваного характеру змагань і досягнення наперед визначеного їх наслідку. При цьому під некоректними змінами ходу спортивного змагання чи його результату слід розуміти такі дії чи бездіяльність спортсменів, осіб допоміжного спортивного персоналу, які беруть участь у спортивному змаганні, або посадових осіб у сфері спорту, що:

1) завідомо порушують правила змагань або ж не порушують їх, але не продиктовані їх природним ходом чи медичними показниками; та

2) були заздалегідь, тобто до початку спортивних змагань (чи їх окремого етапу), обумовлені з особою, що вчиняє вплив на результати офіційних спортивних змагань.

Згідно Закону України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань» спортивні змагання повинні відбуватися за правилами чесної гри.

Правила чесної гри (Fair Play) — це загальновизнані у спортивному товаристві морально-етичні зобов'язання спортсменів, осіб допоміжного спортивного персоналу, які беруть безпосередню участь у спортивному змаганні, посадових осіб у сфері спорту строго дотримуватися правил змагань, не допускати заборонених прийомів і методів боротьби, грубощів, шахрайства, інших протиправних діянь як засобів досягнення спортивних результатів.

В силу певної специфіки вказаного злочину, початок кримінального розслідування включає в себе не лише першочергові слідчі (розшукові) дії, а й взаємодію слідчого з іншими органами державної влади.

Чинний КПК України [5] у ч. 1 ст. 214 встановлює, що слідчий, прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинення злочину або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань та розпочати розслідування. Враховуючи специфіку злочинних дій щодо протиправного впливу на результати офіційних змагань на території

України, найпоширенішими слід вважати такі підстави для внесення відомостей в ЄРДР:

1. Повідомлення керівників або власників підприємств, де відбулися злочинні дії щодо протиправного впливу на результати офіційних змагань на території України.

2. Повідомлення державних органів, що здійснюють нагляд за дотриманням вимог законодавства в цій сфері.

3. Заяви потерпілого.

4. Повідомлення, опубліковані в пресі.

Розслідування починається із з'ясування того, що відбулося, які наслідки і чи маються в початкових відомостях ознаки кримінально караного діяння.

Основними задачами початкового етапу є встановлення: а) злочинних дій щодо протиправного впливу на результати офіційних змагань на території України, що мали місце; б) безпосередньої причини події; в) наслідків, що настали; г) особи (осіб), що порушила правила. Виходячи із цих задач і ситуації, яка склалася, слідчий висуває версії, визначає напрямок розслідування, складає план слідчих (розшукових) дій [6, с. 18-19].

Підсумовуючи викладене, діалог та співробітництво між державними органами, спортивними організаціями, організаторами змагань і операторами спортивних ставок на національному та міжнародному рівнях на основі взаємної поваги та довіри мають суттєве значення для пошуку ефективних загальних відповідей на виклики, пов'язані з проблемою маніпулювання спортивними змаганнями. Ратифікація цієї Конвенції сприятиме розширенню швидкого, сталого і належним чином функціонуючого національного та міжнародного співробітництва для ефективної боротьби з маніпулюванням спортивними змаганнями. І саме на плечах правоохоронних органів лежатиме відповідальність за організацію протидії маніпулюванням спортивними змаганнями.

Список використаних джерел:

1. Про запобігання впливу на результати офіційних спортивних змагань корупційних правопорушень : Закон України від 3 листопада 2015 року №743-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/743-19#Text>

2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

3. Задоя К. П. Науково-практичний коментар до статті 369-3 Кримінального кодексу України «Протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань». *Право і громадянське суспільство*. 2015. № 2. С. 152-153.

4. Конвенція Ради Європи проти маніпулювання спортивними змаганнями, м. Маглінген/Маколін, 18 вересня 2014 року URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_c01/print.

5. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

6. Документування злочинних дій щодо протиправного впливу на результати офіційних змагань на території України / [С. В. Бабанін, М. М. Єфімов, В. Д. Людвік, Д. Б. Санакоєв, В.М. Федченко, Д. С. Мороз]. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т. внутр. справ, 2019. 40 с.

ОСНОВНІ ЗАСАДИ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Чигрина Галина Леонідівна

доцент кафедри правоохоронної діяльності,

к.ю.н., доцент

Навчально-науковий інститут економічної безпеки та митної справи

Державний податковий університет

Воєнний стан – це особливий правовий режим, введений в Україні у зв'язку із російською збройною агресією та загрозою державній незалежності України, її територіальній цілісності, який передбачає надання правоохоронним органам повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки

державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [1].

Вперше в Україні воєнний стан був введений із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року строком на 30 діб. У зв'язку з триваючою широкомасштабною російською збройною агресією проти України, на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України, відповідно до пункту 20 частини першої статті 106 Конституції України, Закону України «Про правовий режим воєнного стану», Президентом України строк дії воєнного стану в Україні продовжувався дванадцять разів. Останній раз його продовжено з 05 години 30 хвилин 12 серпня 2024 року строком на 90 діб, тобто до 12 листопада 2024 року[1; 2; 3].

Особливий правовий режим, введений в Україні в умовах воєнного стану, серед іншого передбачає взаємодію правоохоронних органів з військовими формуваннями, утвореними відповідно до законів України, залучення їх до вирішення завдань, пов'язаних із запровадженням і здійсненням заходів правового режиму воєнного стану, згідно з призначенням та специфікою діяльності відповідного правоохоронного органу.

Порядок взаємодії військового командування та військових адміністрацій з міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади щодо забезпечення додержання правового режиму воєнного стану, захисту безпеки громадян та інтересів держави, а також підпорядкування чи оперативного підпорядкування їм інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів, або їх з'єднань, військових частин, установ та організацій визначається Верховним Головнокомандувачем Збройних Сил України.

Так, в умовах воєнного стану правоохоронні органи залучаються зокрема до:

- організації посиленої охорони та оборони важливих об'єктів національної економіки та об'єктів, що забезпечують життєдіяльність населення;

– реалізації заходів, які забезпечують заборону в'їзду, примусове повернення іноземців та осіб без громадянства до країни походження або до третьої країни, якщо їх дії суперечать інтересам забезпечення національної безпеки України чи охорони громадського порядку;

– розгортання на пункті управління Кабінету Міністрів України Центру координації та взаємодії органів державної влади з військовим командуванням;

– примусового відчуження майна, що перебуває у приватній або комунальній власності, вилучення майна державних підприємств, державних господарських об'єднань для потреб держави в умовах правового режиму воєнного стану в установленому законом порядку та видання про це відповідних документів встановленого зразка;

– запровадження у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, комендантської години, а також встановлення спеціального режиму світломаскування;

– забезпечення цілодобової роботи пунктів управління (ситуаційних, кризових центрів) органів державної влади та організації їх взаємодії з пунктом управління Міноборони через Центр координації та взаємодії органів державної влади з військовим командуванням з метою збору, обробки, доведення (оповіщення, обміну) інформації (документів) та забезпечення роботи керівництва в позаробочий час;

– виконання в обсягах і межах, необхідних для задоволення потреб Збройних Сил та інших військових формувань, актів Кабінету Міністрів України з питань: переведення підприємств, установ і організацій на роботу в умовах особливого періоду; введення в дію мобілізаційних потужностей підприємств, установ і організацій; розбронювання і відпуску матеріальних цінностей мобілізаційного резерву підприємствами, установами і організаціями;

– проведення перевірки документів у осіб, а в разі потреби огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла

громадян, за винятком обмежень, встановлених Конституцією та законами України;

– забезпечення дотримання встановленого особливого режиму у сфері виробництва та реалізації лікарських засобів, які мають у своєму складі наркотичні засоби, психотропні речовини та прекурсори, інших сильнодіючих речовин відповідно до переліку, визначеного Кабінетом Міністрів України;

– контролю за дотриманням заборони громадянам, які перебувають на військовому або спеціальному обліку у Міноборони, СБУ чи Службі зовнішньої розвідки, змінювати місце проживання (місце перебування) без дозволу військового комісара або керівника відповідного органу СБУ чи Служби зовнішньої розвідки; обмеження проходження альтернативної (невійськової) служби;

– вжиття додаткових заходів з посилення охорони державної таємниці;

– реалізації заходів щодо уточнення складу органів з евакуації, планів евакуації населення, матеріальних і культурних цінностей. Проведення заняття із складом евакуаційних органів;

– проведення евакуації населення, якщо виникає загроза його життю, а також матеріальних і культурних цінностей, якщо виникає загроза їх пошкодження або знищення, відповідно до переліку, затвердженого Кабінетом Міністрів України;

– здійснення обов'язкової евакуації затриманих осіб, що перебувають в ізоляторах тимчасового тримання; підозрюваних, обвинувачених осіб, щодо яких застосовано запобіжний захід – тримання під вартою, що перебувають у слідчих ізоляторах, іноземців та осіб без громадянства, які перебувають у пунктах тимчасового розміщення біженців та пунктах тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, осіб, які утримуються в місцях тимчасового тримання; етапування засуджених осіб, які відбувають такі покарання, як арешт, обмеження волі, позбавлення волі на певний строк та довічне позбавлення волі, з установ виконання покарань, розташованих у місцевостях, наближених до

районів, де ведуться бойові дії, до відповідних установ, які розташовані в безпечній місцевості;

– визначення та виконання першочергових заходів підготовки території відповідних адміністративно-територіальних одиниць до оборони в особливий період;

– забезпечення в разі потреби залучення суб'єктів господарювання з виробництва лікарських засобів, оптової та роздрібною торгівлі лікарськими засобами, імпорту лікарських засобів до оперативного задоволення потреб Збройних Сил, інших військових формувань у лікарських засобах та медичних виробках на час введення воєнного стану;

– запровадження у разі потреби у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, нормованого забезпечення населення основними продовольчими і непродовольчими товарами;

– забезпечення живучості (інституційної спроможності та фінансової стабільності) АТ «Укрзалізниця» як головного об'єкта національної економіки у сфері залізничної логістики для безперервного функціонування в умовах воєнного стану та виконання завдань і замовлень органів державної влади та органів військового управління;

– забезпечення проведення безоплатної евакуації населення, якщо виникає загроза його життю, через морські порти України, розташовані на р. Дунай (Рені, Ізмаїл, Усть-Дунайськ), суднами ПрАТ «Українське Дунайське пароплавство» України Дунайського регіону;

- забезпечення належного функціонування дорожнього господарства, транспортної інфраструктури та інфраструктури, що забезпечує життєдіяльність населення та функціонування держави в умовах воєнного стану;

- здійснення заходів, передбачених нормами міжнародного гуманітарного права, зокрема щодо дотримання прав військовополонених та цивільних осіб;

- адміністрування та ведення реєстрів (баз даних) з питань дотримання міжнародного гуманітарного права;

- забезпечення задоволення основних (базових) потреб звільнених з полону осіб; пошук, передача та репатріація тіл (останків) осіб, загиблих (померлих) у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України тощо [1; 4].

Контроль за діяльністю військового командування, органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, зокрема правоохоронних органів в умовах воєнного стану здійснює Рада національної безпеки і оборони України.

Але, незважаючи на особливий правовий режим, який діє в умовах воєнного стану, діяльність правоохоронних органів повинна базуватися на засадах верховенства права, відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності правоохоронного органу, у тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і бути спрямована на задоволення їхніх потреб.

Список використаних джерел:

1. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII (із змінами та доповненнями).
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-9#Text>.

2. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 (із змінами та доповненнями).
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#n2>.

3. Про продовження строку дії воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 23 липня 2024 року № 469/2024 (із змінами та доповненнями).
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/469/2024#n5>.

4. Питання запровадження та забезпечення здійснення заходів правового режиму воєнного стану в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2022 р. № 181-р (із змінами та доповненнями).
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/181-2022-%D1%80#Text>.

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ПРАВОПОРЯДКУ У ВОЄННИЙ ЧАС

Яфонкін Анатолій Олексійович

доцент кафедри правоохоронної діяльності,

к.ю.н., доцент

Навчально-науковий інститут економічної безпеки та митної справи

Державний податковий університет

З метою подальшого зміцнення законності, правопорядку та військової дисципліни у Збройних Силах України, забезпечення конституційних прав військовослужбовців 7 березня 2002 року відповідно до Закону України «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України» була створена Військова служба правопорядку (далі ВСП) у Збройних Силах України [1].

Слід зазначити, що на сьогодні Військова служба правопорядку не має достатніх важелів впливу на ситуацію з дисципліною серед військовослужбовців, а також адміністративними та кримінальними правопорушеннями, вчинені ними.

Враховуючи те, що з початком збройної агресії проти України у Збройних силах України зросла кількість як адміністративних так й кримінальних правопорушень, на Військову службу правопорядку, як одного із правоохоронних органів держави, покладені, поряд з іншими, завдання щодо виявлення, попередження та припинення таких правопорушень.

Передумов та причин збільшення таких правопорушень серед військовослужбовців досить багато. Види таких правопорушень та відповідальність за їх вчинення зазначені в Кримінальному кодексі України [2] та Кодексі України про адміністративні правопорушення [3].

Враховуючи специфіку проходження військової служби у воєнний час з'явилися нові види правопорушень серед військовослужбовців, військовозобов'язаних та цивільного населення, зокрема кримінальні.

До найбільш загальних передумов, що сприяють здійсненню військовослужбовцями різних правопорушень окремі дослідники відносять:

- недоліки в організації та проведенні правої та попереджувальної роботи в частині, підрозділі;
- недоліки у сфері застосування дисциплінарної практики;
- безкарність за вчинені дрібні або дисциплінарні правопорушення;
- дисциплінарні проступки, які залишаються безкарними;
- аморальна поведінка;
- приховування командуванням правопорушень та дисциплінарних провин підлеглих:
 - неправильні дії командирів та начальників (офіцерів та сержантів), які можуть виявлятися у невикористанні своїх прав чи їх перевищенні,
 - невикористання своїх загальних чи спеціальних обов'язків, залученні підлеглих у неправомірні дії [4; 5; 6];
 - недостатня державна забезпеченість військових підрозділів та інші.

Не можна повністю погодитись з думками окремих теоретиків-дослідників, які стверджують, що, істотною зміною у запобіганні злочинності та адміністративних правопорушень мають стати активізація діяльності Військової служби правопорядку у сфері контролю за діяльністю особового складу, виявлення та реагування на всі дисциплінарні правопорушення серед особового складу, введення ротації командного складу, підвищення особистого прикладу командирів (начальників) та регулярна самопідготовка та підготовка особового складу до виконання заходів повсякденної діяльності [7].

На нашу думку, в умовах недостатньої неукомплектованості підрозділів ВСП внаслідок різних причин, виконання ними обов'язків, надані командирам підрозділів та їх повноважень відповідно до Дисциплінарного статуту Збройних сил України [8], буде відволікати зусилля ВСП від виконання ними основних завдань, покладених на цей правоохоронний орган.

На нашу думку, в зв'язку з тим, для більш ефективного здійснення своєї правоохоронної діяльності, ВСП необхідно надати більш широкі повноваження військовій поліції, які мають у США, Німеччині, Іспанії, Китаю та інших країнах [9].

Таким чином, підвищення ефективності діяльності Військової служби правопорядку у сфері попередження вчинення правопорушень військовослужбовцями та усунення умов їх вчинення необхідно подальше вдосконалення існуючого законодавства України, які визначають статус Військової служби правопорядку, розширення її повноважень з метою більш ефективної протидії правопорушенням серед військовослужбовців у Збройних силах України.

Список використаних джерел:

1. Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України. Закон України від 07.03.2002 № 3099-III. *Офіційний вісник України* від 19.04.2002 № 14, Ст. 708.
2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 3№2341-III. *Відомості Верховної Ради України* 29.06.2001. № 25. Ст. 131.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення (зі змінами станом на 25.10.2024). *Відомості Верховної Ради УРСР* від 18.12.1984. № 51. Ст.1122.
4. Веселов М. Ю. Нестеренко О. М. Військові службові адміністративні правопорушення: проблеми правової регламентації та кваліфікації. *Правовий часопис Донбасу*. 2022 № 4 (81) ч. 1. С. 61-67.
5. Карпенко М. І. До питання окремих ознак об'єктивної сторони військових службових злочинів у сфері управлінської діяльності. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2018. № 4. С. 161-164.
6. Остапенко О. І. Про терміни та їх вплив на розуміння військових адміністративних правопорушень. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Юридичні науки». 2015. № 824. С. 84–91.
7. Голоборотько Я. Напрями діяльності Військової служби правопорядку у сфері попередження вчинення правопорушень військовослужбовцями та усунення умов їх вчинення. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом*. *Юридичні науки* Випуск 3 (63). 2022. С.21-25.

8. Загальновійськові статuti Збройних Сил України: станом на 6 вересня 2018 р.: відповідає офіц. тексту / відп. за вип. В. А. Прудников. Офіц. вид. Харків : Право, 2018. 409 с.

9. Військові адміністративні правопорушення за законодавством України. Загальні поняття, адміністративно-правова характеристика, нормативно-правове забезпечення, особливості правозастосування під час воєнного стану, актуальна судова практика. / укл.: Коропатнік І. М., Микитюк М. А., Павлюк О. О., Петков С. В. Київ. ВД «Професіонал», 2023. 516 с.

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ГРОМАДЯН ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Бухтіяров Олексій Анатолійович

доцент кафедри правоохоронної діяльності,

к.ю.н., доцент

Навчально-наукового інституту економічної безпеки та митної справи

Державного податкового університету

Бухтіярова Ірина Геннадіївна

доцент кафедри управління та адміністрування,

к.ю.н., доцент

Навчально-наукового інституту права та психології

Національної академії внутрішніх справ

В умовах конфліктів проблеми поваги, дотримання, реалізації та захисту прав людини набувають інших вимірів, ніж у мирний час, усвідомлення яких дозволяє чітко визначити спрямованість правоохоронних органів щодо використання відповідного правового інструментарію [2]. Зважаючи на це, пріоритетними напрямками діяльності правоохоронних органів щодо забезпечення прав громадян під час воєнного стану, виникнення яких зумовлено саме дією даного правового режиму, введеного у результаті повномасштабного вторгнення на територію нашої держави, є: фіксація та кваліфікація воєнних злочинів в Україні; розслідування воєнних злочинів в умовах активних бойових дій; розмінування територій та будівель; охорона публічного порядку та

забезпечення публічної безпеки; виявлення випадків вчинення протиправних дій відносно дітей; використання сучасних інформаційних технологій, систем та засобів захисту інформації; психологічне забезпечення діяльності органів поліції в умовах воєнного стану та надання поліцейськими первинної психологічної допомоги різним категоріям громадян [1].

Звісно, що вказаними напрямками не обмежується діяльність правоохоронних органів, проте, на нашу думку, вони є ключовими, оскільки спрямовані на забезпечення максимально широкого кола прав громадян, що порушуються внаслідок військового вторгнення на Україну [2].

Вважаємо за доцільне коротко охарактеризувати кожен із них та встановити, для охорони, захисту або відновлення якого права громадян він існує. Фіксація та кваліфікація воєнних злочинів в Україні. Дії щодо кваліфікації злочину саме як воєнного, відбуваються з метою чіткого встановлення фактів масового та серйозного порушення комбатантами або прирівняними до них особами норм міжнародного гуманітарного права. До числа воєнних злочинів можна віднести, зокрема, ракетні обстріли об'єктів цивільної та критичної інфраструктури, умисні вбивства мирного населення, катування, жорстоке, нелюдське або таке, що принижує гідність, поводження чи покарання, згвалтування, примушення військовополонених служити у збройних силах ворожої сторони, позбавлення військовополонених права на справедливий судовий процес, знищення або привласнення майна, що належить мирному населенню (мародерство), використання забороненої міжнародними конвенціями зброї тощо. Варто зазначити, що внаслідок вчинення воєнних злочинів у їх сукупності відбувається грубе порушення без виключення усіх прав і свобод людини та громадянина, що закріплені у Конституції України та відповідних міжнародних нормативно-правових актах [3]. Отже, саме правоохоронні органи вживають відповідні заходи, спрямовані на фіксацію та документування воєнних злочинів залежно від їх типу (захист місця злочину, збереження доказів, проведення фото- та відеофіксації, опитування свідків) з

метою їх наступною передачею до національних судів та Міжнародного кримінального суду.

Розмінування територій та будівель. Перш за все, слід зазначити, що існує два види розмінування: оперативне та гуманітарне. Розмінування у військових цілях (оперативне розмінування) обмежується проробленням проходів у мінних полях для виконання бойових завдань, а «гуманітарне розмінування» охоплює цілу низку видів діяльності щодо усунення мінної небезпеки та ризику, пов'язаного вибухонебезпечними предметами [1].

Станом на сьогодні в Україні широко застосовуються обидва види розмінування, що зумовлено як триваючим досі етапом активних бойових дій, так і необхідністю відновлення належного функціонування деокупованих територій, прифронтових областей, територій, що знаходяться під ракетними обстрілами, та місць попередньої дислокації російських військових. Слід зазначити, що правоохоронних органи на законодавчому рівні наділені повноваженнями щодо здійснення саме оперативного розмінування, обов'язок щодо здійснення якого покладено на вибухотехнічні підрозділи.

Охорона публічного порядку та забезпечення публічної безпеки. Одним із факторів, що може здійснити негативний вплив на стан забезпечення публічного порядку та публічної безпеки у мирний час, є проведення масових заходів, участь в яких бере велика кількість людей. Але, що ж стосується збройних конфліктів, то кількість таких факторів істотно вище, що вимагає залучення додаткових сил та використання значного ширшого кола правових інструментів [1]. В межах реалізації даного напрямку на правоохоронних органи додатково покладається обов'язок щодо: забезпечення публічного порядку на деокупованих територіях; недопущення випадків мародерства та затримання мародерів у разі їх виявлення; здійснення заходів поліцейського піклування з урахуванням суттєвого збільшення кола осіб, що потребують таких заходів; перевірки транспортних засобів на автошляхах та блокпостах; здійснення контролю за дотриманням правил зберігання та носіння вогнепальної зброї;

виявлення та затримання осіб, що перебувають у розшуку; пошуку безвісно зниклих осіб тощо.

Виявлення випадків вчинення протиправних дій відносно дітей. Серед основних прав дитини, що порушуються в умовах будь-якого збройного конфлікту, можна виокремити такі: право за життя, право на охорону здоров'я, право на освіту, право на захист, право вибору місця проживання, право на захисту від усіх форм насилля тощо. Необхідність приділення особливої уваги саме виробленню механізмів забезпечення прав дитини в умовах воєнного стану зумовлена, у першу чергу, віком дітей, через який вони не здатні самостійно приймати свідомі рішення та нести за них відповідальність, тобто є вразливою категорією населення. Зважаючи на це, діти потребують особливої підвищеної уваги з боку держави [4].

Це обумовлює те, що правоохоронними органами постійно вживаються заходи щодо створення належного безпекового середовища для дітей та відновлення порушених прав дітей. Так, зокрема, майже щодня з моменту запровадження воєнного стану на території України реєструються повідомлення про зникнення дітей (переважно під час евакуації або під час обстрілів). Кожне таке повідомлення потребує негайного вжиття заходів реагування із залученням відповідних ресурсів та правових інструментів. Крім того, велика кількість дітей, була без згоди батьків вивезена на територію Російської Федерації, що вимагає вироблення дієвих механізмів їх повернення. Особливої уваги потребує така категорія дітей як діти-сироти, діти, позбавлені батьківського піклування, діти, що знаходяться на вихованні в інституційних заходах.

Використання сучасних інформаційних технологій, систем та засобів захисту інформації. Повномасштабне вторгнення Російської Федерації супроводжується не лише веденням активних бойових дій та роботою дисертаційних груп, а й агресією проти України і у кіберпросторі. Це супроводжується великою кількістю кібератак на об'єкти критичної інфраструктури та державні інформаційні системи, що у результаті здійснювало негативний вплив на функціонування фінансової та банківської сфери,

транспорту, зокрема залізничного, зв'язку тощо [1]. Ще одним негативним результатом кібератак можна визначити дезінформацію населення з метою дестабілізації ситуації в державі в цілому. Зважаючи на це, на правоохоронні органи покладається обов'язок щодо контролю за новинами, що з'являються у засобах масової інформації (зокрема, у соціальних мережах та телеграм-каналах), виявлення фейкових новин, інформації, зміст якої може дестабілізувати ситуацію, а також виявлення розповсюджувачів такої інформації, виявлення випадків маніпуляцій з банківськими картковими рахунками.

Психологічне забезпечення діяльності органів поліції в умовах воєнного стану та надання працівниками правоохоронних органів первинної психологічної допомоги різним категоріям громадян. В умовах воєнного стану надзвичайно важливим питанням є адаптація системи психологічного забезпечення в правоохоронних органах до сучасних реалій війни, особливо зважаючи на те, що навантаження на правоохоронців-психологів зросло у декілька разів [1]. Це зумовлено тим, що психологічна допомога надається різним категоріям громадян: а) військовим, які тривалий час перебували в зоні активних бойових дій, під окупацією, у полоні, отримали поранення або втратили своїх рідних; б) людям, які потрапили у стресові ситуації (потерпілі, родичі загиблих, тимчасово переселені родини та внутрішньо переміщені особи). Зважаючи на це, хотілося б наголосити на важливості залучення усіх наявних психологів-правоохоронців до надання екстреної психологічної допомоги населенню на щойно деокупованих територіях, у бомбосховищах, на позиціях, а також військовим, які пережили стресову ситуацію [2].

Переважає більшість заходів, що вчиняються працівниками правоохоронних органів в межах реалізації додаткових повноважень носить оперативний характер, окремі заходи носять превентивний та профілактичний характер; проте усі вони спрямовані на забезпечення належного стану публічного порядку та забезпечення прав громадян. Реалії сьогодення вимагають вироблення дієвих алгоритмів дій правоохоронних органів в умовах активних

бойових дій та на деокупованих територіях, зокрема щодо: розмінування територій та будівель слідчо-оперативними групами, обладнаних пересувними криміналістичними лабораторіями; виявлення колаборантів та диверсійних груп; фіксації та документування воєнних злочинів залежно від їх типу (захист місця злочину, збереження доказів, проведення фото- та відеофіксації, опитування свідків); розслідування окремих видів військових злочинів; здійснення заходів піклування з урахуванням суттєвого збільшення кола осіб, що потребують таких заходів; перевірки транспортних засобів на автошляхах та блокпостах; пошуку безвісно зниклих осіб.

Список використаних джерел:

1. Беспалова О. І. Адміністративна діяльність поліції в умовах воєнного стану. URL:<https://univd.edu.ua/science-issue/issue/5585>.

2. Бухтіярова І. Г. Обмеження прав та свобод людини та громадянина під час воєнного стану: адміністративно-правовий аспект. *Морально-правові засади публічного адміністрування у секторі безпеки та оборони: Матеріали науково-практичного семінару (Київ, 22 лютого 2023 року)* / ред. колегія : І. Д. Пастух (голова), В. М. Дорогих, О. К. Волох. 186 с. без ілл. С. 17-21.

3. Брифінг МВС України «Воєнні злочини. Робота національної поліції під час воєнного стану» від 05.07.2022. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/3521738-voenni-zlocini-robot-na-nacionalnoi-policii-pidcas-voennogo-stanu.html>.

4. Брифінг МВС України на тему: «Захист прав дітей під час війни: протидія насильству» (01.06.2022). URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/3496685-zahist-prav-ditej-pid-cas-vijni-protidia-nasilstvu.html>.

РОЛЬ І МІСЦЕ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У ДЕРЖАВІ

Мандзюк Олег Андрійович

доцент кафедри правоохоронної діяльності,

Д.Ю.Н.

Навчально – наукового інституту економічної безпеки та митної справи
Державний податковий університет

Реалізація правоохоронними органами держави своїх функцій в сучасних умовах вимагає зміцнення законності, охорони правопорядку, забезпечення прав та законних інтересів громадян, що є запорукою побудови демократичного суспільства.

У законі України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» під поняттям правоохоронні органи – органи прокуратури, Національної поліції, служби безпеки, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, Національне антикорупційне бюро України, органи охорони державного кордону, Бюро економічної безпеки України, органи і установи виконання покарань, слідчі ізолятори, органи державного фінансового контролю, рибоохорони, державної лісової охорони, інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції [1].

Саме тому встановлення ролі та значення правоохоронних органів у системі органів державної влади має першочергове значення в аспекті визначення шляхів підвищення ефективності їх діяльності, а отже, й забезпечення належного функціонування держави в цілому.

На думку Д. Белов, І. Швед, М. Белова реалізація правоохоронними органами держави своїх функцій в сучасних умовах вимагає, очевидно, переходу з характерного для “теорії відображення” двоелементного складу “реальність конституціоналізму – наука конституціоналізму” на п’ятиелементний: “ідея конституціоналізму – реальність конституціоналізму – пізнання ідей конституціоналізму – пізнання самої реальності конституціоналізму – комплексне пізнання конституціоналізму”. При цьому, різниця між згаданими формами сприйняття конституціоналізму полягає в тому, що за допомогою першого складу можна розглядати примітивно організовану матерію конституціоналізму, чи матерію на дуже високому рівні генералізації, а за допомогою другого – матерію конституціоналізму, яка складається з об’єктів, що мають складну організацію, чи доступніший для пізнання рівень генералізації [2, с. 45].

Як зазначають А. Фаріон – Мельник, О. Яремко, правоохоронні органи – це органи державної влади, за функціональним критерієм спрямовані на фахове здійснення правоохоронної діяльності з метою забезпечення верховенства права і правопорядку, охорони прав, свобод і законних інтересів фізичних осіб, прав і законних інтересів юридичних осіб, інтересів суспільства та держави від протиправних посягань [3, с. 69].

Узагальнюючи найважливіші риси правоохоронної функції, не можна не погодитися з тим, що вона має ознаки, що характеризують її як самостійну функцію держави. Однак плюралізм думок вчених щодо досліджуваної функції виражається в широкому спектрі підходів до її розгляду, що спричинило те, що дана функція досі немає єдиного визначення. У юридичній літературі виділяються такі функції держави, як охорона суспільної та особистої власності, зміцнення законності, охорона правопорядку, забезпечення прав та законних інтересів громадян, правоохоронна функція та ін.

Аналізуючи функціональний зв'язок між системою органів виконавчої влади та забезпеченням державних інтересів, В. Іванов, узагальнюючи погляди ряду учених, виділяє наступні детермінуючі причини: 1) реалізація найбільшого обсягу правозастосовних повноважень, що відображають законодавчо зафіксовані інтереси держави в сфері законності та правопорядку; 2) активна участь в законопроектній діяльності та нормотворчості, безпосереднє створення нормативно-правової основи захисту і охорони законних інтересів колективних та індивідуальних суб'єктів права, форм і методів їх забезпечення відповідними структурами державної адміністрації практично у всіх сферах життєдіяльності суспільства; 3) входження до системи органів виконавчої влади державних органів, що здійснюють контроль і нагляд в підвідомчих їм сферах і галузях за встановленими державою нормами, квотами, тарифами, стандартами, а також забезпечують реалізацію легалізаційних, дозвільних та інших спеціальних і функціональних адміністративно-правових режимів; 4) наявність виключно широких юрисдикційних повноважень, що дозволяють припиняти порушення

встановлених державою правил поведінки індивідуальних і колективних суб'єктів [4, с. 13 – 14].

Отже, визначаючи роль і місце правоохоронних органів у державі, слід віднести те, що їх діяльність є основною складовою правової держави, при цьому дотримання і захист прав людини і громадянина – правовий засіб, що використовується для досягнення інтересів суспільства і держави.

Список використаних джерел:

1. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів. Закон України від 23 грудня 1993 року № 3781-ХІІ. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12#Text>

2. Белов Д. М., Швед І. І., Белова М. В. Правоохоронна функція держави: роль та місце органів прокуратури *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО. Випуск 76: частина 1. 2023. С. 13-19.*

3. Фаріон – Мельник А., Яремко О. Правоохоронні органи : питання термінології та системи. *Актуальні проблеми правознавства. 2020. № 2 (22). С. 65-70.*

4. Белов Д., Громовчук М., Правовий простір держави: конституційно-правовий аспект. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. 2021. Випуск 66. С. 46–50.*

ПРАВА ЛЮДИНИ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ: ПРОЦЕС РЕГУЛЮВАННЯ ТА ПРОЦЕДУРНІ ПИТАННЯ ЇХ ДОТРИМАННЯ

Коваль Микола Васильович

професор кафедри адміністративного процесу та митної безпеки,
к.ю.н., професор

Навчально – науковий інститут економічної безпеки та митної справи
Державний податковий університет

Важливість процедур утвердження та забезпечення, і особливо реалізації прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина в умовах

функціонування сучасного українського прогресивного суспільства та його держави безпосередньо залежить від досконалості правового регулювання дотримання прав, свобод та законних інтересі людини і громадянина на теренах Українських земель.

Стаття 3 Конституції України регламентує, що «...людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю...» [1]. Права, свободи людини і громадянина та їх гарантії зумовлюють зміст, функціонування інституцій публічно влади та покладають обов'язки і стратегічну спрямованість діяльності держави, яка, як учасник публічно-правових відносин, не лише зобов'язана виконувати певні функції, а й нести відповідальність перед людиною за свою діяльність. В умовах збройного конфлікту право на життя, як фундаментальне право людини є самим беззахисним. Пов'язано це з тим, що війні застосовуються різні форми насильства, включаючи вбивства, тілесні ушкодження, викрадення, катування, які безпосередньо ігнорують право людини на життя, їх здоров'я гідність та недоторканність, що є особливо серйозною проблемою сьогодення.

Таким чином, утвердження і забезпечення прав та свобод людини є головним обов'язком держави, в тому числі в умовах правового режиму воєнного стану. Конституція, будучи Основним Законом в Україні та маючи потужний регуляторний потенціал, надає пріоритет правам людини над потребами чи інтересами держави, що є свідченням модифікації відносин між зазначеними суб'єктами та стверджує про виведення на якісно новий рівень механізму реалізації прав громадян в умовах сучасного соціуму в Україні [2].

В Законі України «Про національну безпеку України» закріплено положення відносно того, що громадська безпека і правопорядок є важливою передумовою захищеності життєво важливих для суспільства та особи інтересів, а також їх прав, свобод, причому як людини, так і громадянина, забезпечення яких є пріоритетним завданням діяльності сил інституційної безпеки, та інших державних органів, а також органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб та громадськості, які здійснюють узгоджені

заходи щодо реалізації і захисту національних інтересів від впливу виникненим із зовні загрозам. Згідно основним засадам законодавства України унормовано положення, що при забезпеченні реалізації прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина Рада національної безпеки і оборони України на підставі стратегії національної безпеки розробляє та затверджує також стратегію економічної безпеки України [3].

Цікавою практикою детермінування прав людини як соціальної категорії є теорія, яку розробив французький юрист чеського походження Karel Vašák. Він стверджував про існування декількох поколінь прав людини, що виникли в ході їх еволюції людської спільноти [4, с. 41]. Така теоретична концепція, з огляду на контекст введеного в окремих місцевостях території України правового режиму воєнного стану, є особливо важливою, оскільки підтверджує існування цілого спектру прав, свобод людини та громадянина, які були історично сформовані та апробовані століттям суспільного життя, а тому не можуть бути відібрані у людини навіть за умови озброєного конфлікту та дії правового режиму воєнного стану.

Автономність людини в умовах війни – це її право на відстоювання власної думки, громадянської позиції: «...це визнання права людини на формування та збереження особистісного, суверенного простору, який необхідний для кожної особи задля незалежного волевиявлення, самовизначення, що ґрунтується на альтернативному виборі норм моралі, релігії, права, і має бути гарантовано захищений від втручання інших суб'єктів, зокрема держави» [5].

Відповідно до статті 8 частині 9 закону України «Про правовий режим воєнного стану» на території держави у порядку, визначеному Конституцією та законами України, може бути порушене питання про заборону діяльності політичних партій, громадських об'єднань, якщо їх діяльність спрямована на ліквідацію незалежності України, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підрив її безпеки, незаконне захоплення державної влади, пропаганду війни, насильства,

на розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, посягання на стійкість критичної інфраструктури, права і свободи людини, здоров'я населення є протиправним діянням. Стаття 20 частина 2 в умовах воєнного стану не можуть бути обмежені права, свободи людини і громадянина, передбачені частиною другою статті 64 Конституції України [5].

Проблема реалізації права людини в умовах дії правового режиму воєнного стану в Україні, можна зробити висновок про те, що процес регулювання та процедурні питання їх дотримання не є підставою для порушення прав людини, законодавчий орган держави намагається швидко реагувати на потреби суспільства в умовах дії правового режиму воєнного стану, приймаючи відповідні закони, змінюючи і доповнюючи їх відповідно до стандартів Європейського Союзу.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. ст. 141. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Ружнілова В. В., Чижов Д. А. Забезпечення дотримання конституційних прав людини в умовах дії правового режиму воєнного стану в Україні, с. 128-133. URL : <https://elar.naiu.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/1f25b314-f3a2-4089-a22f-ae01f6f93d2e/content>
3. Про національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII I (редакція від 31.03.2023). *Відомості Верховної Ради України*, 2018. № 31, ст.241). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
4. Маложон О. І. Четверте покоління прав людини в контексті української сучасності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 12. С. 41–44.
5. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28. ст. 250. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

ВЗАЄМОДІЯ СУБ'ЄКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ І ВОЛОНТЕРСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ: ФОРМИ ТА НАПРЯМИ

Прокопець Сергій Володимирович
аспірант Відкритого міжнародного
університету розвитку людини «Україна»

Одним із напрямів співпраці громадянського суспільства і держави є співпраця у сфері забезпечення національної, державної, воєнної безпеки. Зазначена співпраця, як першочергова функція держави, вимагає активної, консолідованої участі усіх суб'єктів та має здійснюватися на основі науково обґрунтованих засад, з використанням найбільш ефективних апробованих механізмів і форм. Відповідно до законодавства, під громадянським суспільством слід розуміти сукупність недержавних організацій, які представляють волю та інтереси громадян для здійснення та захисту прав і свобод [1]. З позицій сучасного українського соціуму, складниками громадянського суспільства в Україні є волонтери, професійні та творчі спілки, організації роботодавців, благодійні організації, релігійні громади, органи самоорганізації населення, недержавні засоби масової інформації, інші некомерційні товариства, утворені відповідно до законодавства, сім'я, тощо [3, с. 6].

Згідно Статті 1 Закону України «Про волонтерську діяльність» волонтерська діяльність – добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги. Волонтерська допомога – роботи та послуги, що безоплатно виконуються і надаються волонтерами (тобто, фізичними особами, які добровільно здійснюють соціально спрямовану неприбуткову діяльність шляхом надання волонтерської допомоги) [2].

У контексті філософії взаємодію розглядають як універсальну властивість усього існуючого світу речей і явищ в їх взаємній зміні, впливові одного на інших [4, с. 77 – 78]. У суспільних науках під взаємодією розуміють систему

зв'язків і взаємодій між індивідами, соціальними групами, сукупність усіх соціальних відносин. Виходячи із зазначеного, під взаємодією суб'єктів забезпечення державної безпеки і волонтерських організацій пропонуємо розуміти взаємний вплив зазначених сторін одну на одну, а також використання взаємних можливостей для досягнення спільної мети та отримання спільного результату. Аналізуючи мету взаємодії волонтерських організацій і суб'єктів забезпечення державної безпеки, виходимо з того, що такою метою і у мирний, і у воєнний час є захист суверенітету та територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки. Таке формулювання, зокрема, закріплено нормою ст. 17 Конституції України [5]. Зазначена взаємодія є взаємовигідним процесом. Зокрема, для суб'єктів забезпечення державної безпеки така взаємодія: сприяє створенню механізму незалежного моніторингу щодо забезпечення взаємних потреб та шляхів їх розв'язання; сприяє більш ефективній реалізації зазначеним колом суб'єктів визначених завдань і функцій; сприяє розвитку форм цивільного контролю над правоохоронними органами та військовими організаціями [6].

Відповідно до Закону України «Про національну безпеку України», громадяни України беруть участь у здійсненні цивільного контролю над воєнною організацією держави та правоохоронними органами як через громадські організації у вигляді волонтерських організацій, членами яких вони є, через депутатів представницьких органів влади, так і особисто шляхом звернення до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та його представника у справах захисту прав військово-службовців або до іншого державного органу в порядку, визначеному законодавством України» [7]. Водночас, волонтерські організації, як суб'єкт взаємодії у сфері забезпечення державної безпеки, виконує й інші функції, окрім контрольної. Звернення до представлених у літературі результатів вивчення зазначеного питання [8] дозволяє до функцій волонтерських організацій у військовій та безпековій сферах віднести, зокрема: загальні функції (контролю, інформаційна); спеціальні

функції (консультативно-дорадча, сприяння силам оборони, фінансово-матеріальної підтримки); допоміжні функції (нормотворчу, комунікативну).

Згідно до Указу Президента України № 487/2021 від 27 вересня 2021 року «Про Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021 – 2026 роки» [9], розроблено та схвалено відповідну Стратегію, де визначено основні напрями діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування для створення сприятливих умов розвитку громадянського суспільства. В нашому випадку така взаємодія наведена на прикладі волонтерських організацій та суб'єктів забезпечення державної безпеки, такими напрями, зокрема, є: забезпечення ефективних процедур участі волонтерських організацій у формуванні та реалізації державної політики на національному та регіональному рівнях, вирішенні питань місцевого значення; створення сприятливих умов для формування та інституційного розвитку інститутів громадянського суспільства у вигляді волонтерських організацій; стимулювання участі волонтерських організацій в соціально-економічному розвитку України; створення сприятливих умов для міжсекторальної співпраці» [9, 10].

Крім того, представники органів і установ, що складають категорію суб'єктів забезпечення державної безпеки, для підвищення ефективності взаємодії з волонтерськими організаціями можуть використовувати такі форми і напрями роботи: інформувати суспільство про свою діяльність на місцевому рівні; залучати волонтерські організації до обговорення найбільш гострих проблем національної безпеки в ході опрацювання відповідних рішень; проводити спільні зустрічі та заходи; організовувати спільні тренінги з питань та напрямів співпраці; вести активну інформаційну діяльність у ЗМІ та соціальних мережах; інформувати волонтерські організації про можливості співпраці та заплановані заходи тощо.

Таким чином, нині, в умовах спільної протидії волонтерських організацій та суб'єктів забезпечення державної безпеки збройній агресії російської федерації проти нашої держави, зазначені сторони безпосередньо впливають на

стан забезпечення державної безпеки в Україні. Питання участі суб'єктів волонтерських організацій у забезпеченні державної безпеки потребують концептуального переосмислення та подальшого закріплення на законодавчому рівні.

Список використаних джерел:

1. Про громадські об'єднання : Закон України від 22 березня 2012 року № 4572-VI. *Верховна Рада України*. Офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text> (дата звернення: 25.10.2024).

2. Про волонтерську діяльність : Закон України від 19 квітня 2011 року № 3236-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text>. (дата звернення: 25.10.2024).

3. *Взаємодія Збройних сил України з громадянським суспільством: довідник* / [Кравченко Л. О., Нікітюк Т. А., Лукічов В. Л., Арнаутова В. В.]; за заг. ред. Л. О. Кравченко. К., 2021. 48 с.

4. *Філософський енциклопедичний словник*. К.: Арабіс, 2002. 744 с.

5. Конституція України: Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

6. *Взаємодія Збройних сил України з громадянським суспільством: довідник* / [Кравченко Л. О., Нікітюк Т. А., Лукічов В. Л., Арнаутова В. В.]; за заг. ред. Л. О. Кравченко. К., 2021. 48 с.

7. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>. (дата звернення: 05.05.2023).

8. Прокопець С. В. *Адміністративно-правова характеристика волонтерства, як форми благодійної діяльності*. *Сучасний науковий журнал*. 2023. Випуск (2(2)), 39-44. <https://doi.org/10.36994/2786-9008-2023-2-5>

9. Про Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки: Указ Президента України № 487/2021 від 27 вересня 2021 року. Урядовий портал. 17 червня 2021. URL:

<https://www.president.gov.ua/documents/4872021-40193> (дата звернення: 25.10.2024).

10. Стрельченко О. Г., Бухтіярова І. Г., Бухтіяров О. А. *Доктринальна характеристика суб'єктів публічної адміністрації: сучасний вимір у рамках європеїзації суспільства. Правова позиція (правонаступник наукового журналу «Вісник Академії митної служби України. Серія: «Право»).* Випуск 2 (35). 2022. С. 22-26. DOI: <https://doi.org/10.32836/2521-6473.2022-2.4>

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Осіпова Яна Сергіївна
здобувачка 2-КМ курсу
з підготовки здобувачів ступеня
вищої освіти магістра за спеціальністю «Право» ННІЗДН
Національна академія внутрішніх справ
Науковий керівник: Бухтіярова Ірина Геннадіївна
доцент кафедри управління та адміністрування
к.ю.н., доцент
Навчально-науковий інститут права та психології
Національна академія внутрішніх справ

Відповідно до ст.1 Закону України «Про Службу безпеки України», Служба безпеки України – це державний орган спеціального призначення з правоохоронними функціями, який забезпечує державну безпеку України [1].

На СБУ покладається у межах визначеної законодавством компетенції захист державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності, науково-технічного і оборонного потенціалу України, законних інтересів держави та прав громадян від розвідувально-підривної діяльності іноземних спеціальних служб, посягань з боку окремих організацій, груп та осіб, а також забезпечення охорони державної таємниці [1]. Зокрема, до завдань Служби безпеки України, також входить попередження, виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень проти миру і безпеки людства,

тероризму та інших протиправних дій, які безпосередньо створюють загрозу життєво важливим інтересам України [1].

Одним з обов'язків СБУ, відповідно до своїх основних завдань є сприяння забезпеченню режиму воєнного та надзвичайного стану в разі їх оголошення, а також ліквідації наслідків стихійного лиха, значних аварій, катастроф, епідемій, епізоотій та інших надзвичайних ситуацій, що передбачено п. 11 ст. 24 Закону України «Про Службу безпеки України» [1].

На початку повномасштабного вторгнення, на офіційному веб-сайті СБУ повідомило, що під час воєнного стану, в межах своїх повноважень, виконує низку різноманітних задач, серед яких зокрема: виявлення та притягнення до відповідальності агентів ворожих спецслужб, затримка колаборантів, «коректувальників»; знешкодження диверсійно-розвідувальних груп; фіксація переміщень ворожої техніки; кібероборона; забезпечення стабільної роботи інформаційних систем органів державної влади, об'єктів критичної інфраструктури та життєзабезпечення; документування доказів злочинів РФ на території України для пред'явлення у Міжнародному кримінальному суді в Гаазі; співпраця з фондом «Повернись живим» й іншими волонтерськими організаціями; створення Об'єднаного центру з координації пошуку та звільнення військовополонених, незаконно позбавлених волі осіб внаслідок агресії проти України, який функціонує при СБУ тощо [2].

Проаналізувавши публічні звіти за 2022 – 2023 роки, варто зазначити, що СБУ, незважаючи на всі виклики, які довелося прийняти з першого дня повномасштабного вторгнення, працює системно і злагоджено у тісній взаємодії із Силами оборони, військовим командуванням, розвідувальними органами, правоохоронними і державними структурами, з міжнародними партнерами, зокрема спецслужбами та правоохоронними органами інших держав, насамперед ЄС та НАТО, а також безпековими структурами міжнародних організацій. Це в свою чергу дозволяє ефективно боротися не тільки з державою-агресором, але і з «внутрішнім ворогом» та загрозами національній безпеці та інтересам [3].

Варто зазначити, що відповідно до Результатів діяльності Служби безпеки України за час повномасштабного вторгнення (станом на березень 2024 року), під час війни СБУ: суттєво посилила напрям контррозвідки з метою ефективної протидії впливу ворожих спецслужб, що дає змогу запобігати спробам російської агентури проникати до органів влади і мати власних, так званих «агентів впливу»; збирає і документує докази воєнних злочинів РФ для українського та міжнародного трибуналів; військова контррозвідка здійснює контррозвідувальну та оперативно-розшукову діяльність у військових формуваннях (МОУ, ЗСУ, Нацгвардія, Держприкордонслужба); фахово й ефективно нейтралізує вплив агресивної російської пропаганди, блокує російські вебресурси та мережі (Яндекс, mail.ru, Вконтакте, Однокласники тощо), а також створює офіційні чат-боти для збору даних від громадян про переміщення окупаційних військ, колон з технікою та інформації про діяльність колаборантів; працює над тим, аби повернути з полону кожного українця через Об'єднаний центр з координації пошуку та звільнення військовополонених, незаконно позбавлених волі осіб внаслідок агресії проти України; є головним органом у державній системі боротьби з тероризмом, в рамках чого здійснює цілодобовий моніторинг рівня терористичної загрози та обмін даними і досвідом з партнерами - спецслужбами країн НАТО і ЄС; викриває і протидіє організованим злочинним угрупованням, яких російські спецслужби залучили до розвідувально-підривної, колабораційної діяльності, незаконного обігу зброї та нелегальної міграції; є одним з головних ініціаторів санкцій і обмежень для фізичних і юридичних осіб, пов'язаних з державою-агресором (саме за матеріалами СБУ, ВАКС стягує в дохід держави розташоване в Україні майно, що належить чи підконтрольне громадянам РФ (підсанкційним особам)); здійснює інформаційно-аналітичну діяльність, що включає в себе, зокрема, але не виключно: моніторинг та аналіз інформації з відкритих джерел в безперервному цілодобовому режимі та OSINT-діяльність для оперативних підрозділів СБУ; створення та підтримка стабільної роботи реєстрів, банків даних, довідкових ресурсів, систем та інших ІТ-послуг/сервісів; цифровізація службової діяльності

СБУ; інформування військово-політичного керівництва держави та вищих органів влади щодо актуальних питань у сфері державної безпеки тощо; забезпечує охорону секретної інформації, розголошення якої може завдати шкоди національній безпеці, а також впроваджує стандарти охорони і поводження з інформацією НАТО з обмеженим доступом, створює правову базу для обміну секретними даними між Україною та ЄС. Досягненням в цьому напрямку є підписання низки угод з міжнародними організаціями (НАТО, ЄС) та іноземними державами про взаємну охорону інформації з обмеженим доступом [4]. Зауважимо, що існує велика кількість правових актів, які безпосередньо стосуються діяльності СБУ в умовах воєнного стану, однак з міркувань безпеки є засекреченими і не оприлюдненими на широкий загал.

Проте, підсумовуючи вищезазначене, можна стверджувати, що СБУ відіграє дуже важливу роль в забезпеченні національної безпеки України та ефективно виконує покладені на неї завдання, що в свою чергу підвищує рівень авторитету та довіри серед населення.

Список використаних джерел:

1. Про Службу безпеки України : Закон України від 25.03.1992 р. № 2229-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 27, ст. 382. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text>.
2. Служба безпеки України: офіційний веб-сайт. Захищаємо Україну разом! URL: <https://ssu.gov.ua/zakhyshchaiemo-ukrainu-razom>.
3. Публічний звіт Служби безпеки України за 2022 рік. URL: <https://ssu.gov.ua/publichnyi-zvit-sluzhby-bezpeky-ukrainy-za-2022-rik>.
4. Результати Служби безпеки України за час повномасштабного вторгнення (станом на березень 2024 року). URL: <https://ssu.gov.ua/rezultaty-sbu-za-chas-povnomasshtabnoho-vtorhnennia-stanom-na-berezen-2024-roku>.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗГЛЯДУ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Петрів Софія Юріївна
здобувачка 2-КМ-3 курсу
з підготовки здобувачів ступеня
вищої освіти магістра за спеціальністю «Право» ННІЗДН
Національна академія внутрішніх справ
Науковий керівник: Бухтіярова Ірина Геннадіївна
доцент кафедри управління та адміністрування,
к.ю.н., доцент
Навчально-науковий інституту права та психології
Національна академія внутрішніх справ

Екологічні правопорушення під час воєнного стану в Україні стають особливо актуальними через значний вплив бойових дій на навколишнє природне середовище. Війна спричиняє не лише руйнування наших міст, інфраструктури, але й завдає значної шкоди нашому довкіллю. В теперішніх умовах правоохоронні органи стикаються з новими викликами у розслідуванні, запобіганні та притягнення винних до відповідальності за екологічні злочини на території України.

В умовах воєнного стану можуть бути введені тимчасові зміни до законодавства, які стосуються більш посиленої відповідальності відносно вчинення екологічних правопорушень. Законодавство України включає норми, які передбачають кримінальну відповідальність за знищення або пошкодження природних ресурсів в умовах воєнного стану.

Війна, яку веде росія на території України призводить до масштабного знищення нашого довкілля, що вважається екоцидом. Відповідно до Кримінального кодексу України, екоцид – масове знищення рослинного або тваринного світу, отруєння атмосфери або водних ресурсів, а також вчинення інших дій, що можуть спричинити екологічну катастрофу [1].

Згідно, з міжнародним законодавством (наприклад, Женевська конвенція), злочини проти довкілля під час війни можуть розглядатися як

порушення прав людини та екологічні злочини, котрі вимагають особливого розгляду.

Однак у контексті збройного конфлікту важливо розрізняти екоцид і воєнні злочини, які завдають шкоди довкіллю. Зокрема, відповідно до пункту b статті 8 Римського статуту Міжнародного кримінального суду, воєнними злочинами є також «інші серйозні порушення законів і звичаїв, які діють у міжнародних збройних конфліктах відповідно до норм міжнародного права». Це включає «умисний напад з усвідомленням того, що такий напад може призвести до випадкової загибелі або поранення цивільних осіб, завдати шкоди цивільним об'єктам, або викликати масштабну, тривалу та серйозну шкоду навколишньому природному середовищу, яка буде явно надмірною у порівнянні з конкретною і безпосередньо очікуваною загальною військовою вигодою» [2].

Внаслідок використання вибухових матеріалів, важкої бойової артилерії, техніки, пошкодження інфраструктури та інших промислових об'єктів, наше навколишнє середовище зазнає величезної шкоди. Наприклад, постійні обстріли та підриви промислових об'єктів, нафтопроводів та інших джерел енергії призводить до великих викидів шкідливих речовин у річки, ґрунт та атмосферу, що в свою чергу створює значну загрозу для здоров'я людей. Важка військова техніка, мінування території та бойові дії порушують ґрунтовий покрив, що в свою чергу призводить до ерозії ґрунту, зниження родючості землі та створює труднощі у відновленні аграрної діяльності на цих територіях.

Можна виділити основні проблеми з якими стикаються правоохоронні органи відносно екологічних правопорушень під час воєнного стану: по-перше, це відсутність доступу до територій, які зазнали вчинення екоциду. Багато окупованих територій, які постраждали від російсько-української війни, стають важкодоступними для правоохоронців через наявність активних бойових дій або мінування цих територій і в результаті, це ускладнює проведення експертиз, збору доказів і документування наслідків війни.

По-друге, в умовах повномасштабного вторгнення росії на територію України бракує можливості проводити планові екологічні експертизи. Збір

доказів може переносуватися або ж взагалі відкладатися на невизначений термін через загрозу життю працівників на даній території. Це призводить до того що результати фіксації екологічних збитків можуть бути неповними або такими, що не дозволяють належним чином оцінити масштаби правопорушення.

По-третє, значна частина працівників правоохоронних органів направляється на забезпечення безпеки держави, що зменшує можливості оперативного реагування на екологічні злочини.

Ще однією перешкодою для фіксації та розслідування екоциду в умовах військового стану є своєчасне виявлення слідів цього злочину, а також їх коректне документування та вилучення. На жаль, учасники слідчо-оперативних груп (СОГ), які прибувають на місце події, більше уваги приділяють ушкодженню окремих об'єктів і тіл загиблих. У той же час, пошук слідів забруднення навколишнього середовища (грунту, води, атмосфери тощо) не проводиться, не враховуються масштаби загибелі тварин, а також пошкодження рослинності тощо. Більш того, досить часто до складу СОГ не входять екологи, які б могли за допомогою сертифікованого обладнання шукати сліди протиправних дій проти довкілля, відбирати зразки та проби, а також визначати координати, площі й обсяги ураження компонентів екосистеми [3, с.16].

Під час війни правоохоронні органи мають концентрувати свої зусилля у розслідуванні екологічних правопорушень на таких напрямках як:

1. Своєчасна фіксація збитків, завданих нашому довкіллю для майбутнього відшкодування та відновлення цих територій;

2. Після завершення війни необхідно притягнути всіх, хто причетний екологічних злочинів, включаючи росію, як цілеспрямовано сприяли знищенню навколишнього природного середовища України;

3. Також після завершення війни доцільно державі та правоохоронним органам ініціювати заходи щодо відновлення нашого довкілля, які постраждали внаслідок військової агресії з боку росії.

Марченко О. А. вважає, що перед працівниками правоохоронних органів та органами досудового розслідування стоять важливі питання щодо

особливостей розслідування та документування злочинів проти довкілля в умовах воєнного стану. Ці питання виникають у контексті кримінально-правової кваліфікації таких діянь, визначення обсягу та змісту обставин, які потребують з'ясування, а також збирання та аналізу слідів. Адже від повноти та якості цього процесу залежить можливість проведення судових експертиз, встановлення та доведення наслідків злочинів проти довкілля і їх причинного зв'язку зі збройною агресією рф, а також оцінка шкоди, завданої екосистемі України, і ефективність досудового розслідування злочинів проти довкілля в контексті збройної агресії росії проти України [4, с. 183].

Підсумовуючи все вищевикладене можна дійти до висновку, що правоохоронні органи відіграють важливу роль у розслідуванні екологічних правопорушень під час воєнного стану, забезпечуючи дотримання законодавства та міжнародних норм. Окрім цього, правоохоронні органи повинні адаптувати свою діяльність до нових викликів, зокрема і вчиненню екоциду під час воєнного стану та активно співпрацювати з громадськістю та міжнародними організаціями для ефективної протидії екологічним злочинам.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України: закон України від 05.04.2001 № 2341-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25–26. Ст. 131. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
2. Римський статут Міжнародного кримінального суду. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588.
3. Пам'ятка щодо особливостей розслідування посягань на довкілля в умовах збройного конфлікту. Київ: Офіс Генерального прокурора, Тренінговий центр прокурорів України, 2022. 32 с.
4. Марченко О. А. Деякі проблемні питання фіксування та розслідування кримінальних правопорушень проти довкілля в умовах воєнного часу. Правова позиція (правонаступник наукового журналу «Вісник Академії митної служби України». Серія: «Право») №2 (39). 2023. С. 179-183.

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Ступак Діана Русланівна
студентка 301 СПР групи, 3 курсу
з підготовки здобувачів ступеня
вищої освіти бакалавра за спеціальністю «Право»
Навчально-наукового інституту права та психології
Національна академія внутрішніх справ
Науковий керівник: Бухтіярова Ірина Геннадіївна
доцент кафедри управління та адміністрування,
к.ю.н., доцент
Навчально-науковий інститут права та психології
Національна академія внутрішніх справ

Воєнний стан - це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [2].

Особливий правовий режим воєнного стану вніс зміни у діяльність майже всіх інституцій держави. Нові повноваження отримали й правоохоронні органи України, зокрема набули чинності зміни в Законі України «Про Національну поліцію», якими передбачено розширення повноважень поліцейських на період введення в Україні воєнного стану та 60 днів після його припинення або скасування. Особливості організації діяльності Національної поліції в умовах воєнного стану визначено чинним законодавством, насамперед законами України «Про правовий режим воєнного стану», «Про Національну поліцію» і залежать безпосередньо від завдань, які покладені на поліцію. З урахуванням

заходів правового режиму воєнного стану, наявної інформації, інших факторів – ці завдання можуть корегуватися [4].

Діяльність Національної поліції України в умовах воєнного стану є критично важливою для забезпечення правопорядку, захисту прав та свобод людини й громадянина підтримання стабільності в країні, що вимагає адаптації стратегій, посилення співпраці з військовими та іншими державними органами, а також ефективного реагування на нові виклики безпеки.

Після введення особливого правового режиму були внесені певні зміни до Закону України «Про Національну поліцію», а саме, під час дії воєнного стану, поліції розширили наступні повноваження: за письмовим запитом, в установленому законом порядку, безоплатно одержує від державних органів, органів місцевого самоврядування, юридичних осіб державної форми власності інформацію, необхідну для виконання визначених цим Законом завдань та повноважень поліції, у тому числі стосовно військовополонених, у вигляді та у формі, що зазначені в такому запиті. Суб'єкти, яким адресовано відповідний запит, зобов'язані протягом трьох днів, а в разі неможливості - не пізніше десятиденного строку з дня отримання запиту, надати відповідну інформацію або повідомити про причини, що перешкоджають її наданню; у випадках, передбачених законом, утримує в ізоляторах тимчасового тримання осіб, затриманих за вчинення кримінальних або адміністративних правопорушень, осіб, стосовно яких як запобіжний захід застосовано тримання під вартою, осіб, підданих адміністративному арешту, а також обвинувачених і засуджених; у межах визначеної законодавством компетенції здійснює розмінування, що має оперативний характер, у частині виявлення, знешкодження та знищення вибухонебезпечних предметів, щодо яких є підстави вважати, що вони є предметами, знаряддями чи засобами вчинення адміністративних або кримінальних правопорушень; організовує роботу з надання, позбавлення та підтвердження допуску поліцейських до проведення спеціальних вибухотехнічних робіт; здійснює техніко-криміналістичне забезпечення огляду місця події, в тому числі пов'язаної з пожежами, та спеціальні вибухотехнічні

роботи за фактами скоєння вибухів, надходження повідомлень про виявлення підозрілих вибухонебезпечних предметів, загрозу вибуху; здійснює представництво та забезпечує виконання зобов'язань України в Міжнародній організації кримінальної поліції - Інтерполі та виступає як Національне центральне бюро Інтерполу; здійснює співробітництво з Європейським поліцейським офісом (Європол) та діє як Національний контактний пункт між компетентними органами України та Європол; здійснює збирання біометричних даних осіб, у тому числі шляхом дактилоскопіювання, у випадках, передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України; здійснює адміністративний нагляд відповідно до закону; використовує повітряні судна, безпілотні повітряні судна, транспортні засоби, що рухаються по поверхні води або під нею, у тому числі дистанційно керовані; вживає заходів для запобігання, виявлення та припинення порушень порядку та правил використання повітряного простору України експлуатантами безпілотних повітряних суден над визначеною територією чи об'єктом із спеціальним режимом або над місцем здійснення спеціального поліцейського контролю, проведення операцій із припинення правопорушення [1].

У статті 24 Закону України «Про Національну поліцію» зазначається додаткові повноваження поліції під час воєнного стану, а саме: у разі виникнення загрози державному суверенітету України та її територіальній цілісності, а також у ході відсічі збройної агресії проти України органи та підрозділи, що входять до системи поліції, відповідно до законодавства України беруть участь в обороні України, у виконанні завдань територіальної оборони, забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану у разі його оголошення на всій території України або в окремій місцевості; у ході забезпечення та здійснення заходів правового режиму воєнного стану у разі його оголошення на всій території України або в окремій місцевості, виконання завдань територіальної оборони органи та підрозділи, що входять до системи поліції та дислокуються в межах Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, області, міста Києва, можуть підпорядковуватися за рішенням

керівника поліції відповідному начальнику Головного управління Національної поліції в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, області, місті Києві; під час дії воєнного стану поліція особливого призначення в ході відсічі збройної агресії проти України за рішенням військового командування, погодженим з керівником поліції або уповноваженою ним особою, може брати участь в обороні України відповідно до Закону України «Про оборону України» шляхом безпосереднього ведення бойових дій; за зверненням територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки, органів Служби безпеки України або розвідувальних органів України органи та підрозділи, що входять до системи поліції, беруть участь у здійсненні заходів щодо оповіщення військовозобов'язаних та резервістів спільно з представниками територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки, а також здійснюють адміністративне затримання та доставлення до цих центрів та органів призовників, військовозобов'язаних та резервістів, які вчинили адміністративні правопорушення, передбачені статтями 210, 210-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення [1].

Крім того, відповідно до пункту 11 частини 1 статті 35 Закону України «Про Національну поліцію» запроваджено додаткову підставу зупинення транспортного засобу – якщо є наявна інформація, яка свідчить про те, що водій або пасажир транспортного засобу є особою, яка самовільно залишила місце для утримання військовополонених.

Раніше працівники поліції за жодних обставин не могли застосовувати заходи примусу, які не визначені Законом. Наразі, під час дії воєнного стану поліцейський має право застосовувати заходи примусу, передбачені статтею 42 Закону України «Про Національну поліцію» стосовно осіб, які беруть участь у збройній агресії проти України, без врахування вимог та заборон щодо застосування фізичної сили, зброї тощо.

Також варто зазначити, що особливо підвищена увага з боку органів поліції має приділятися саме оперативному та своєчасному наданню якісних поліцейських послуг у сфері охорони та захисту прав і свобод людини й

громадянина під час воєнного стану. Безпалова О. І. виділяє наступні пріоритетні напрями діяльності органів поліції щодо забезпечення прав громадян під час воєнного стану, виникнення яких зумовлено саме дією правового режиму, введеного в результаті повномасштабного вторгнення на територію нашої держави: фіксація та кваліфікація воєнних злочинів в Україні; розслідування воєнних злочинів в умовах активних бойових дій; розмінування територій і будівель; охорона публічного порядку та забезпечення публічної безпеки; виявлення випадків учинення протиправних дій стосовно дітей; використання сучасних інформаційних технологій, систем і засобів захисту інформації; психологічне забезпечення діяльності органів поліції в умовах воєнного стану та надання поліцейськими первинної психологічної допомоги різним категоріям громадян [3, с.18; 6].

Отже, забезпечення громадського порядку та безпеки громадян є першочерговою функцією держави, реалізація якої передбачає об'єднання зусиль усіх органів державної влади, органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань та громадян. Важлива роль у забезпеченні громадського порядку та профілактиці правопорушень належить саме органам Національної поліції України.

Підсумовуючи вищевикладене, можемо зробити висновок, що діяльність Національної поліції України в умовах воєнного стану є надзвичайно важливою для підтримання стабільності та безпеки в країні. Поліція не тільки забезпечує правопорядок, але й активно реагує на виклики, що виникають в умовах збройного конфлікту. Посилена співпраця з іншими державними структурами, швидка адаптація до нових загроз та захист прав громадян – це ключові елементи ефективної роботи поліції в ці складні часи. Успішна реалізація цих завдань сприяє зміцненню довіри населення до правоохоронних органів та забезпеченню прав і свобод кожного громадянина.

Список використаних джерел:

1. Про національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 40-41, ст.379

2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 28, ст.250

3. Безпалова О. І. Пріоритетні напрями діяльності органів поліції щодо забезпечення прав громадян в умовах правового режиму воєнного стану в Україні. URL: C:\Users\dassi\Downloads\Priority_areas_of_police_bodies_activity_in_ensur.pdf

4. Ковбаса В. М., Кусько Р. В., Дрозд Т. В. Діяльність Національної поліції в умовах воєнного стану: окремі проблемні питання. URL: http://www.lsej.org.ua/6_2022/57.pdf

5. Муляр Г. В. Діяльність органів Національної поліції України в умовах правового режиму воєнного стану. URL: <https://vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc61/26.pdf>

6. Бухтіярова І. Г. Обмеження прав та свобод людини та громадянина під час воєнного стану: адміністративно-правовий аспект. *Морально-правові засади публічного адміністрування у секторі безпеки та оборони: Матеріали науково-практичного семінару (Київ, 22 лютого 2023 року) / ред. колегія : І. Д. Пастух (голова), В. М. Дорогих, О. К. Волох. 186 с. без ілл. С. 17-21*

ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Рудика Ліана Михайлівна
здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
навчальна група ПДБП 24-1
ННІ економічної безпеки та митної справи
Державний податковий університет
Науковий керівник: Яфонкін Анатолій Олексійович
доцент кафедри правоохоронної діяльності,
к.ю.н., доцент
Державний податковий університет

Ефективність забезпечення прав громадян, навіть в умовах війни, залежить від наявності дієвого механізму їх охорони та захисту, елементами

якого виступають: нормативно-правова база, система уповноважених суб'єктів, правовий інструментарій, гарантії тощо.

Основним нормативно-правовим актом, положення якого визначають особливості діяльності органів поліції під час воєнного стану, є Закон України «Про правовий режим воєнного стану». Відповідно до даного нормативно-правового акту органи Національної поліції під час введення режиму воєнного стану сприяють діяльності військової адміністрації, суду, органів прокуратури, юстиції тощо; перед військовою адміністрацією звітують про стан законності, боротьби зі злочинністю, охорони громадського порядку та результати діяльності на відповідній території Варто звернути увагу, що вказані заходи органи та підрозділи поліції здійснюють паралельно із тими повноваженнями, якими вони наділені на законодавчому рівні.

Слід зазначити, що запровадження на всій території України воєнного стану зумовило потребу в оновленні законодавства та виробленні концептуально нових підходів до організації діяльності органів поліції.

Загальновідомо, що відповідно до Закону України «Про національну поліцію» Національна поліція України є центральним органом виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Її основними завданнями є: забезпечення публічної безпеки і порядку; охорона прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; протидії злочинності; надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [1].

З метою оптимізації діяльності поліції, в тому числі під час дії воєнного стану 13.03.2022 року за номером 2123-IX Верховною Радою України був прийнятий Закон України «Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» [2].

Однак, слід констатувати, що наявне законодавство недосконало та потребує додаткового вдосконалення шляхом внесення змін, особливо в частині про відповідальність за добровільну співпрацю з ворогом на окупованих територіях, адже не має чітких формулювань, за якими можна визначати колабораційну діяльність. Правоохоронці та судді також вважають законодавство у цій сфері недосконалим.

Зазначимо, що після початку повномасштабної війни в українському законодавстві з'явилися поняття «колабораційна діяльність» (стаття 111-1 КК) та «пособництво державі-агресору» (стаття 111-2 КК.) Так держава намагалася охопити всі види можливої співпраці населення з окупантами та встановити межі дозволеної та забороненої діяльності на окупованих територіях [3].

Однак, не можна не погодитись з думкою провідного експерта Харківського інституту соціальних досліджень Андрія Черноусова який стверджує, що склад злочину має передбачати чіткі види діяльності, які можна назвати злочинними. Внесення у Кримінальний кодекс точного переліку видів колабораційної діяльності дозволить карати дійсно винних осіб і не переслідувати всіх, хто залишився в окупації і мусив виживати під контролем окупантів.

Необхідно підкреслити, що українці, які перебувають на окупованих територіях, не мають чіткого розуміння, які дії дозволені, а за які доведеться відповідати.

Таким чином, для досягнення справедливості у покаранні необхідно комплексний перегляд підходів до притягнення до відповідальності за колабораціонізм.

Список використаних джерел:

1. Про Національну поліцію. Закон України № 580 від 02.07.2015 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.

2. Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації

діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 № 2123-IX // База даних «Законодавство України» / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2123-20#Text>.

3. Правоохоронці та правозахисники вказують на недосконале законодавство про колабораціонізм. URL: https://lb.ua/society/2023/10/30/581901_pravoohorontsi_pravozahisniki.html.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Лисенко Тетяна Сергіївна
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
навчальна група ПДБП - 24 - 1
Державний податковий університет
Науковий керівник: Параниця Сергій Павлович
завідувач кафедри правоохоронної діяльності,
к. ю. н., доцент
Державний податковий університет

Специфічна діяльність правоохоронних органів, їх посадових і службових осіб, аналіз їх діяльності дозволяє обґрунтовано вважати, що кожен правоохоронець повинен бути висококультурною людиною, мати високий рівень правової культури, толерантності, людяності. Найважливішу роль в підготовці працівників правоохоронних органів грають освітні заклади. Під час формування у здобувачів вищої освіти формуються професійно-важливі знання, вміння і навички, що дозволяють правильно та правомірно виконувати службові завдання в складній оперативній обстановці. Одним із основних завдань, яке слід поставити перед Міністерством внутрішніх справ України, – це підготовка працівників для правоохоронних органів в умовах воєнного стану з урахуванням позитивного міжнародного досвіду.

З цього приводу Д. Швець наголошує, що для того щоб правоохоронець відповідав новим вимогам часу та міг успішно виконувати свої службові

обов'язки в новоствореній поліції, має бути оновлена система конкурсного відбору і професійної підготовки поліцейських з урахуванням досвіду провідних країн Європи [1, с. 103].

Зарубіжними країнами сьогодні накопичено значний досвід щодо підготовки кадрів для поліцейських служб. Колісніченко В. В., Боровик М. О. у своїй роботі, «Досвід професійної підготовки майбутніх працівників поліції країн західної Європи», зазначають що підготовка поліцейських у закордонних країнах базується на таких принципах:

– орієнтація навчання на конкретний досвід. Побудова процесу підготовки має включати конкретні ситуації професійної діяльності. Це сприятиме ефективному формуванню умінь та навичок, набуттю досвіду дій в конкретних умовах, виробленню стратегії поведінки та пошуку рішень в нових ситуаціях;

– орієнтація процесу навчання на концептуалізацію. Побудова процесу навчання повинна бути конкретною та послідовною, сприяти розвитку логічного мислення та стимулювати творчі здібності до генерації нових ідей та концепцій;

– орієнтація на активне експериментування. Навчання має стимулювати активність курсантів та слухачів, сприяти самостійному пошуку рішень та дій в нестандартних умовах;

– індивідуальний підхід до курсантів та слухачів, врахування рівня їх знань та розвитку моральних та вольових якостей, особливостей сприйняття, мислення, пам'яті, уваги та реакцій з метою більш ефективного навчання;

– розвиток фізичних якостей у курсантів та слухачів задля підготовки до дій у складних умовах та нетипових ситуаціях діяльності [2, с. 70-71].

Відповідно до стандартів навчання поліцейських в Академії Королівської канадської кінної поліції, програми охоплюють сім основних напрямів: 1) прикладні поліцейські науки (370 год); 2) вогнева підготовка (104 год); 3) поліцейська тактика захисту (99 год); 4) автотранспорт (67 год); 5) фізична підготовка (46 год); 6) корпоративна та стройова підготовка (43 год); 7) інші практичні заходи, іспити (112 год). Навчальна програма містить низку

інтерактивних заходів: практичні сценарії, рольові ігри, лекції, дискусії (загалом – 841 год) [3, с. 362].

Однією із важливих функцій держави є правове забезпечення підготовки і навчання правоохоронця. Питома вага щодо набуття необхідних професійних і спеціальних знань правоохоронця відводиться в положеннях спеціальних законах та підзаконних нормативних актах, що регулюють діяльність правоохоронних органів України : вищі навчальні заклади Міністерства внутрішніх справ України є державними навчальними закладами, які підпорядковані МВС, засновані і діють згідно із законодавством України, реалізують відповідно до наданої ліцензії (ліцензій) освітньо-професійні програми підготовки фахівців за певними освітньо-кваліфікаційними рівнями, забезпечують навчання, виховання та професійну підготовку осіб з урахуванням нормативних вимог у галузі вищої освіти з метою задоволення освітніх потреб особи, суспільства і держави, а також здійснюють наукову і науково-технічну діяльність [4]; Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 р. № 580-VIII [5], який визначає, що професійне навчання поліцейських складається з: 1) первинної професійної підготовки; 2) підготовки у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання; 3) післядипломної освіти; 4) службової підготовки – системи заходів, спрямованих на закріплення та оновлення необхідних знань, умінь та навичок працівника поліції з урахуванням оперативної обстановки, специфіки та профілю його оперативно-службової діяльності; професійна підготовка організовується за формами здобуття освіти, визначеними законодавством України, з урахуванням особливостей, які дають змогу поліцейським виконувати під час навчання покладені на поліцію завдання [6].

Відповідно до визначених стандартів навчання щодо підготовки працівників для правоохоронних органів приділяється увага наступним, напрямкам: функціональному – набуття і вдосконалення знань, вмінь у сфері нормативно-правового забезпечення; загальнопрофільному – набуття і вдосконалення знань, вмінь практичного застосування теоретичних знань;

тактичному – спрямований на набуття і вдосконалення практичного застосування теоретичних знань щодо правильного оцінювання конкретних дій із подальшим прийняттям правильних рішень; вогневому – комплекс заходів на вивчення правових підстав застосування, використання зброї та основ стрільби; фізичному – розвиток фізичних навичок та здібностей з урахуванням особливостей його професійної діяльності; психологічному – психологічна підготовка до дій у ситуаціях з різним ступенем ризику.

Отже, цілеспрямований і системний процес формування правових знань, поглядів, уявлень, установок щодо забезпечення підготовки працівників правоохоронних органів сприятиме ефективному вдосконаленню системи.

Список використаних джерел:

1. Швець Д. В. Первинна професійна підготовка як необхідна правова вимога до підготовки поліцейських. *Право і безпека*. 2017. № 3. С. 103–112.

2. Колісніченко В. В., Боровик М. О. Досвід професійної підготовки майбутніх працівників поліції країн західної Європи. Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України. Харків, 2020. С. 70-72. URL: <file:///D:/2024-2025/07.11.2024/%D0%9B%D0%B8%D1%81%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE/24%20%D0%84%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B0.pdf>

3. Ліщук Б. В., Кириченко І. Г. Використання досвіду професійної підготовки поліцейських Канади в діяльності Національної поліції України. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2018. № 1 (106). С. 360-371.

4. Про затвердження Положення про вищі навчальні заклади МВС: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 14.02.2008 р. № 62 (в редакції наказу від 16.03.2015 р. № 277). URL: [https:// zakon. rada.gov.ua/ laws/ show/z0193-08#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0193-08#Text) (дата звернення 24.10.2024).

5. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 40-41. Ст. 379 (дата звернення 24.10.2024).

6. Про затвердження Змін до Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції. Наказ міністерство внутрішніх справ України від 29.09.2022 № 617. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1230-22#Text> (дата звернення 24.10.2024).

СЕКЦІЯ 2**ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ****ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ З БОКУ РФ**

Бубнова Анастасія Станіславівна

здобувачка першого(бакалаврського) рівня вищої освіти

навчальна група ПДБПЗ – 22 - 1

Державний податковий університет

Науковий керівник: Параниця Сергій Павлович

завідувач кафедри правоохоронної діяльності,

к. ю. н., доцент

Державний податковий університет

Сучасна Україна, країна з віковою історією та багат шаровим культурним спадком, наразі переживає складний період. Попри свій статус демократичної держави, вона стикається з агресією з боку РФ, яка не лише загрожує національній безпеці, а й порушує принципи глобальної стабільності та міжнародних демократичних цінностей. Так, доречно відзначають К. Баланчук та С. Цигульський, що «дана агресія виявляється не лише у військових діях на Сході України, а й у широкому спектрі гібридних загроз, таких як кібератаки, дезінформація та фінансові маніпуляції. При цьому, всупереч викликам, Україна залишається вірною своїм демократичним ідеалам та принципам правової держави» [1, с. 486].

У Законі України «Про національну безпеку України» встановлено роль Національної поліції як ключового суб'єкта забезпечення національної безпеки та важливого складового елемента сектора безпеки та оборони [2]. Схоже визначення правового статусу поліції міститься в Законі України «Про національну поліцію». Згідно з цим визначенням Національна поліція України виступає як центральний орган виконавчої влади, що забезпечує громадську безпеку і порядок, захищає права і свободи людини, інтереси суспільства і

держави, бореться зі злочинністю та надає різноманітні послуги, визначені законом, включаючи допомогу особам, які потребують її з різних причин [3].

Слід відзначити, що з початком повномасштабної збройної агресії, розпочатої росією проти України 24 лютого 2022 р., система Національної поліції України зазнає впливу дестабілізуючих чинників та змушена адаптуватися до нових викликів та реалій. Значною мірою це пов'язано із тим, що чинний курс на розвиток Національної поліції як правоохоронної інституції, заснованої на європейських стандартах і принципах «Community Policing», не відповідає існуючим загрозам для публічної безпеки і порядку в умовах воєнного стану [4, с. 86].

Як наслідок, було внесено низку змін і доповнень до Закону України «Про Національну поліцію», які стосувалися переважно трансформації функціонування поліції в особливих правових умовах воєнного стану. До таких новел можна віднести припинення громадського контролю за діяльністю поліції на такий період (ст. 90-1 «Особливості громадського контролю за діяльністю поліції під час дії воєнного стану») [3]. Сюди ж слід віднести зміну парадигми взаємодії поліції та суспільства на засадах партнерства, яка знайшла широку підтримку у вітчизняних наукових колах.

У своєму дослідженні О. Камишанський зазначає, що війна виявила недоліки та проблеми в організації поліції, яка формувалася в умовах мирного розвитку України як частини європейської спільноти. Реалії воєнного стану вимагають впровадження ряду організаційних заходів для оптимізації поліцейської системи в Україні. Зокрема:

1) необхідно змінити організаційну структуру поліції, створивши нові підрозділи (наприклад, підрозділ спеціального призначення «Лють» та служби для евакуації мирного населення), а також розширити штат існуючих підрозділів (кібербезпека, поліція діалогу, вибухово-технічні підрозділи);

2) важливо врахувати залучення резервістів і добровольців до підтримки поліції, переглядаючи концепцію участі громадськості в охороні публічного порядку і безпеки в умовах воєнного стану;

3) необхідно зберегти централізовану систему поліції під час воєнного стану та в перші післявоєнні роки;

4) доцільним є створення підрозділів безпілотних сил у поліції та активніше використання технологій штучного інтелекту для запобігання правопорушенням і підвищення мобільності поліції під час реагування на злочини [4, с. 87].

З оглядом на вище окреслене, слід наголосити, що потреба у комплексному реформуванні поліції знову набуде актуальності у повоєнний період. Але, попри численні виклики, система Національної поліції України виявила належну стійкість та адаптивність у питанні забезпечення публічної безпеки і порядку під час війни. Війна вимагає від правоохоронних органів адаптації до екстремальних умов, ефективної координації дій та швидкої реакції на зміни в оперативній обстановці. Зокрема, поліція виконує важливу роль у забезпеченні правопорядку, захисті громадян і протидії кримінальним проявам, які можуть загостритися в умовах воєнного стану. У свою чергу, даний процес включає в себе створення нових підрозділів, залучення резервістів і добровольців, а також впровадження сучасних технологій для підвищення ефективності роботи. У такій складній ситуації важливо вивчити особливості функціонування Національної поліції, її стратегії та тактики дій, а також оцінити вплив війни на її структуру та організацію.

Отже, адаптація Національної поліції України до викликів воєнного часу свідчить про її здатність реагувати на нові загрози та зберігати правопорядок в Україні в умовах збройного конфлікту. Це підкреслює важливість постійного вдосконалення поліцейських структур і механізмів для забезпечення безпеки громадян та держави в цілому.

Список використаних джерел:

1. Баланчук К., Цигульський С. Національна поліція України як суб'єкт сектора безпеки і оборони України. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні та прикладні аспекти*. ДДУВС. 2024. Частина I. С. 486-487.

2. Про національну безпеку України : Закон України від 09.08.2024 р. № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення 29.10.2024 р.).

3. Про національну поліцію : Закон України від 16.08.2024 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення 29.10.2024 р.)

4. Камишанський О. Трансформація системи національної поліції України під час дії воєнного стану. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні та прикладні аспекти*. ДДУВС. 2024. Частина I. С. 86-87.

НАДАВАННЯ НЕВІДКЛАДНОЇ ДОПОМОГИ (ДОМЕДИЧНОЇ І МЕДИЧНОЇ)

Герасимук Дарина Михайлівна
здобувач першого(бакалаврського) рівня вищої освіти
навчальна група ПДБП – 24 - 3
Державний податковий університет
Науковий керівник: Колос Микола Анатолійович
доцент кафедри правоохоронної діяльності,
к. н. з фіз. вих. і спорту, доцент
Державний податковий університет

Невідкладна допомога є надзвичайно важливою для збереження здоров'я та життя, особливо, коли кожна секунда має значення. Ситуації, що потребують такої допомоги, можуть трапитися будь-де і будь-коли. Це можуть бути нещасні випадки, травми, серцеві напади, утоплення, важкі алергічні реакції або інші критичні стани, що становлять загрозу для життя. Саме тому знання та навички надання невідкладної допомоги є важливою складовою як медичної освіти, так і громадської обізнаності [1].

Сьогодні суспільство розуміє, наскільки важливо поширювати базові знання про домедичну допомогу, адже від швидкої реакції свідків часто залежить життя постраждалих.

Невідкладна допомога складається з домедичної та медичної частин.

Домедична допомога – це термінові дії та організаційні заходи, які мають на меті врятувати та зберегти життя людини в критичному стані, а також зменшити негативний вплив такого стану на її здоров'я. Ці заходи здійснюються на місці події людьми, які не мають медичної освіти.

Дослідження показують, що до початку війни в Україні лише невеликий відсоток громадян володіли навичками надання домедичної допомоги. Це підкреслює важливість навчання базовим прийомам першої допомоги для кожного. Такі дії як зупинка кровотечі чи виконання серцево-легеневої реанімації, можуть врятувати життя, тому кожна людина повинна бути готовою до них у разі потреби [2].

Основні кроки, які слід виконувати при наданні домедичної допомоги полягають у наступному.

Коли надасте домедичну допомогу, спершу впевніться, що ви в безпечному місці. Перевірте, чи постраждалий свідомий, дихає і чи має пульс. Потім зателефонуйте на екстрений номер 103 і доведіть до відома про ситуацію, вказуючи адресу та деталі про постраждалого. Далі перевірте дихальні шляхи: якщо людина не дихає, почніть серцево-легеневу реанімацію. Для цього покладіть постраждалого на тверду поверхню і чергуйте 30 натискань на грудну клітку з 2 видихами. Якщо є кровотеча, натисніть на рану чистою тканиною або бинтом. Якщо кровотеча триває, накладіть ще один шар пов'язки, не знімаючи попередній. Якщо ви підозрюєте перелом, не рухайте постраждалого, а зафіксуйте уражену ділянку. При опіках охолоджуйте уражене місце прохолодною водою протягом 10-20 хвилин, не використовуйте лід. Залишайтеся з постраждалим до прибуття медиків, надаючи йому моральну підтримку і слідкуючи за його станом. Не забувайте мити руки або використовувати антисептик перед і після надання допомоги.

Медична допомога – це діяльність кваліфікованих медичних фахівців, яка має на меті запобігання, діагностування та лікування захворювань, травм, отруєнь і патологічних станів, а також супровід вагітності та пологів.

Медична допомога надається безкоштовно за рахунок бюджетних коштів у медичних закладах, а також фізичними особами підприємцями, які отримали ліцензію на ведення медичної практики відповідно до законодавства. З ними укладені угоди про медичне обслуговування населення головними розпорядниками бюджетних коштів.

Види медичної допомоги:

1. Екстрена медична допомога – це невідкладні заходи, які виконують медичні працівники для порятунку життя людини в критичному стані. Вона також спрямована на зменшення негативних наслідків для здоров'я.

2. Первинна медична допомога – це консультації, діагностика та лікування найпоширеніших хвороб, травм і отруєнь. Вона також включає профілактичні заходи, направлення пацієнтів на спеціалізовану медичну допомогу та надання термінової допомоги при психічних або фізичних розладах.

3. Спеціалізована медична допомога надається лікарями певної спеціалізації як в амбулаторних, так і в стаціонарних умовах. Вона включає консультації, діагностику, лікування, профілактику захворювань і може передбачити використання високотехнологічного обладнання та складних процедур.

4. Паліативна допомога – комплекс заходів, який покликаний поліпшити якість життя пацієнтів із загрозливими для життя захворюваннями та їхніх родин. Вона включає в себе заходи для виявлення і оцінки симптомів, полегшення болю та підтримку в усіх аспектах життя.

5. Медична експертиза та реабілітація – це специфічні види допомоги, які надаються кваліфікованими медичними працівниками та фахівцями з реабілітації [3].

Медична допомога відіграє важливу роль у підтримці здоров'я та добробуту населення. Вона, перш за все, необхідна для порятунку життів у критичних ситуаціях, таких як серцеві напади чи серйозні травми, оскільки своєчасна медична інтервенція може значно збільшити шанси на виживання. Окрім лікувальної функції, медична допомога також має профілактичний аспект.

Наприклад, первинна медична допомога дозволяє виявляти захворювання на ранніх стадіях, що сприяє їх ефективному лікуванню. Крім того, вона покращує якість життя, оскільки реабілітаційні програми та паліативна допомога допомагають людям залишатися активними та почуватися зручно. Забезпечення доступності медичної допомоги для всіх є важливим фактором справедливості в суспільстві. Кожен, незалежно від свого соціального статусу, має право на отримання необхідних медичних послуг. Регулярний доступ до медичної допомоги також зменшує захворюваність і смертність, що позитивно впливає на стабільність країни.

Здорове населення є основою економічного розвитку. Доступність медичної допомоги сприяє зниженню витрат на лікування та підвищенню продуктивності праці. До того ж, медична допомога включає освітні програми, які підвищують усвідомлення населення про здоров'я та профілактику захворювань, допомагаючи людям дотримуватися здорового способу життя.

Отже, забезпечення належного рівня невідкладної допомоги є обов'язком не тільки медичних працівників, а й кожного з нас. Освіта в цій галузі допомагає знизити кількість смертельних випадків і покращити здоров'я населення. Своєчасна допомога може врятувати життя, тому кожен повинен бути готовим діяти в разі необхідності.

Список використаних джерел:

1. Перша домедична допомога при невідкладних станах. URL: <https://dila.ua/blog/pnd.html> (дата звернення: 29.10.2024 р.)
2. Що таке домедична допомога? URL: <https://eturniket.com/first-aid/what-take-domedichna-dopomoga> (дата звернення: 29.10.2024 р.)
3. Медична допомога URL: Медична допомога — Вікіпедія (дата звернення: 28.10.2024 р.)

ОСОБЛИВОСТІ КОНТРОЛЮ ЗА ОБІГОМ ЗБРОЇ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ

Єременко Віолетта Миколаївна

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

навчальна група ПДБП – 23 - 1

Державний податковий університет

Науковий керівник: Параниця Сергій Павлович

завідувач кафедри правоохоронної діяльності,

к. ю. н., доцент

Державний податковий університет

На теренах нашої держави незаконний обіг вогнепальної зброї невійськового призначення останнім часом набув глобальних масштабів та серйозно вплинув на соціально-психологічну атмосферу в суспільстві, здійснюючи негативний вплив на економіку, політику та правопорядок в країні. По-перше, рівень окресленої проблеми обумовлюється необхідністю правового врегулювання відносин у сфері обігу вогнепальної зброї невійськового призначення, що, передовсім, пов'язано з появою, окрім фізичних осіб, численних суб'єктів, які мають право власності на зброю, зокрема: суб'єктів господарювання, які займаються виробництвом вогнепальної зброї або її торгівлею; спортивних організацій; організацій, господарська діяльність яких пов'язана з функціонуванням стрілецьких тирів, стрільбищ невійськового призначення, мисливських стендів; юридичних осіб, які займаються колекціонуванням або експонуванням вогнепальної зброї; юридичних осіб, які займаються організацією спецефектів на кінозйомках, при проведенні театралізованих, костюмованих та інших культурних заходів; суб'єктів охоронної діяльності; інших суб'єктів, які мають право користуватися вогнепальною зброєю, а саме: навчальні заклади та товариство сприяння обороні України [1]. Таким чином, здійснення аналізу контролю за обігом як об'єкту дослідження, є актуальним і знаходить відображення у наукових публікаціях [2-6].

25 жовтня 2024 року, в Донецькому державному університеті внутрішніх справ, що релокований у м. Кропивницький, відбулося засідання круглого столу

на тему: «Діяльність органів Національної поліції України у сфері протидії незаконному обігу вогнепальної зброї: основні проблеми та шляхи їх вирішення». Основною темою заходу стала презентація результатів аналітичного дослідження щодо проблем незаконного обігу зброї, проведеного Донецьким університетом у межах мікрогрантової програми Центру безпекових досліджень «СЕНСС» та Small Arms Survey. Отже ми можемо зазначити що питання обігу зброї та контролю працівниками правоохоронних органів є дискусійним [7].

Насамперед необхідно окреслити поняття зброя. О. М. Бокій доволі влучно зазначає, що визначення у законодавстві поняття «зброя» є одним із головних завдань адміністративно-правового режиму обігу зброї. При цьому, основною ознакою має бути не просто можливість, а саме конструктивне призначення даних виробів для ураження живої чи іншої цілі, тобто нанесення тілесних ушкоджень, знищення супротивника, тимчасове позбавлення можливості чинити опір, вивід з ладу техніки, руйнування споруд. Отже, неприпустимим є приєднання до зброї предметів, які теоретично можуть завдати шкоди, але мають інше функціональне призначення (будівельні, сигнальні пристрої та ін.) [8, с. 15]. Заслужують на підтримку пропозиції О. М. Бокій щодо правового визначення різних видів зброї, таких як: «колекційна», «антикварна», «історична» та ін.

Інструкція про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів, затверджена наказом МВС України від 21 серпня 1998 року № 622 [9], не містить не тільки поняття вищевказаних різновидів зброї, а й взагалі не дає розуміння, що ж вважати, власне, зброєю. Поряд з цим, у коментованій Інструкції нормотворець використовує словосполучення «несмертельна дія», в контексті позначення металевих снарядів несмертельної дії, що також не дає повного уявлення про розуміння їх сутності. Обґрунтованим та логічним є визначення обігу зброї, сформульоване

С. П. Параницею у дисертаційному дослідженні «Адміністративно-правові засади обігу зброї та пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими снарядами», як комплексу юридично значущих дій зі зброєю та видів діяльності щодо зброї. До переліку юридично значущих дій зі зброєю та видів діяльності щодо зброї, на думку автора, належать: виробництво, реалізація, передача, нагородження, придбання, зберігання, облік, користування, носіння, застосування, використання, перевезення, транзитне перевезення, утилізація, колекціонування, експорт, імпорт. Ці дії або види діяльності можуть здійснюватись як поодиночі, так і разом [10, с. 13].

Окремі питання щодо вдосконалення адміністративно-юрисдикційної діяльності територіальних органів Національної поліції, в частині притягнення до адміністративної відповідальності за порушення реєстрації зброї, проаналізовані в дисертаційному дослідженні А. А. Чепіжко на тему: «Адміністративні послуги МВС у сфері ліцензування об'єктів дозвільної системи». Вчена доходить слушного висновку про необхідність внесення доповнень до Кодексу України про адміністративні правопорушення у зв'язку із введенням на території України широкомасштабної війни армії РФ, доповнивши ч. 1 статті 192 КУпАП нормами, які виключають відповідальність за порушення громадянами строків реєстрації (перереєстрації) нагородної, вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і правил взяття її на облік, за умови перебування порушників на тимчасово окупованій території або ж за кордоном [11, с. 214].

О. А. Сериков, констатує, що не зважаючи на доволі тривалу дискусію стосовно вирішення проблеми адміністративно-правового забезпечення контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення, серед теоретиків права не вироблено однозначної позиції за низкою ключових напрямків наукового пошуку. Зокрема, й дотепер на теоретико-правовому рівні не визначено поняття контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення; несистематизованою залишається сукупність суб'єктів забезпечення контрольної діяльності в окресленій сфері суспільних відносин; не визначено місце територіальних органів Національної поліції в числі

вищевказаних суб'єктів, оскільки й дотепер не розкритим на теоретичному рівні є адміністративно-правовий статус спеціально уповноважених структурних підрозділів територіальних органів [12, с. 633].

Отже, державним органом влади, який має повноваження в сфері обігу та контролю зброї є Національна поліція України.

Список використаних джерел:

1. Проект Закону України «Про обіг зброї невійськового призначення» (реєстр. № 2105 від 20.02.2008 р.). *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/Povidomlennya/29603.html>.

3. Дулгер В. В. Особливості правового регулювання обігу зброї в умовах дії надзвичайних адміністративно-правових режимів. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 3. С. 140–144.

3. Жванко Ю. П. Сучасний стан нормативно-правового регулювання відносин у сфері обігу зброї в Україні. Розвиток науки і техніки: проблеми та перспективи: збірник тез Міжнародної науково-практичної інтернет - конференції з нагоди відзначення Дня науки – 2021 в Україні (м. Київ, 20 травня 2021 р.). Київ: ДНДІ МВС України, 2021. С. 387–390.

4. Миронюк Р. В. Особливості здійснення контролю поліцією за обігом вогнепальної зброї в умовах воєнного стану. *Юридичний бюлетень*. 2022. Випуск 26. С. 158–166.

5. Діденко С. В. Зміст адміністративно-правового забезпечення обігу та застосування зброї в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. Випуск 1–2. С. 9–14.

6. Кузнецов В., Сийплові М. Правові аспекти легалізації обігу та застосування цивільними особами вогнепальної зброї для відсічі збройної агресії Російської Федерації. *Krakowskie Studia Małopolskie*. 2022. № 3 (35). С. 102–121.

7. Протидія незаконному обігу зброї – вимога сьогодення URL : <https://censs.org/countering-illicit-arms-trafficking-is-a-requirement-of-the-resent-day/>

8. Бокій О. М. Адміністративно-правовий режим обігу зброї в Україні: автореф. канд. юрид. наук : 12.00.07. Київський національний університету внутрішніх справ. Київ, 2010. 21 с.

9. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боеприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів: наказ МВС України від 21 серпня 1998 року № 622. *Офіційний вісник України*. 1998. № 42. Ст. 1574.

10. Параниця С. П. Адміністративно-правові засади обігу зброї та пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими снарядами: автореф... дис. канд. юрид. наук : 12.00.07. Національний університет державної податкової служби України. Ірпінь, 2009. 27 с.

11. Чепіжко А. А. Адміністративні послуги МВС у сфері ліцензування об'єктів дозвільної системи : дис. канд. юрид. наук : 12.00.07. Дніпро, 2023. 304 с.

12. Сериков О. А. Контроль за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення як об'єкт адміністративно-правових досліджень. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 5. С. 630-634.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ ЗБРОЇ В УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Стебакова Анастасія Юріївна
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
навчальна група ПДБП – 23 - 1
Державний податковий університет
Науковий керівник: Яфонкін Анатолій Олексійович
доцент кафедри правоохоронної діяльності,
к.ю.н., доцент
Державний податковий університет

В сучасних умовах одним із найактуальніших питань для держави є проблеми законодавчого регулювання обігу зброї в Україні. Незважаючи на те, що вже були неодноразові спроби прийняття закону України про зброю, остаточно це питання досі не врегульовано.

Слід констатувати, що з початком збройної агресії проти України, українці все частіше підтримують легалізацію зброю. Тому, пошук шляхів вирішення проблем нормативно-правових засад регулювання обігу зброї в Україні з врахуванням викликів, пов'язаних з російсько-українською війною, та пошук ефективних нормативно-правових шляхів їх вирішення потребують чергового обговорення як представниками громадськості, представниками правоохоронних органів, так й законодавцями.

Загальновідомо, що за окремими даними різних джерел, зокрема офіційних, наразі в незаконному обігу в Україні знаходиться декілька мільйонів одиниць вогнепальної зброї. Загрози та наслідки застосування цієї зброї вбачають в цьому реальну проблему для держави та представляють загрозу національній безпеці України.

Дійсно, воєнний стан, низький рівень життя населення країни породжує невизначеність свого майбутнього, насильство, жорстокість, радикальні настрої, якими можуть скористатись злочинці та незаконні збройні формування, які, на жаль, існують майже легально в державі, для вирішення певних інтересів.

Не можна погодитись з думками окремих дослідників, які стверджують, що зменшення незаконного обігу зброї зможе покращити рівень добробуту, зменшити політичне насильство, діяльність незаконних формувань, поширення тероризму, тощо.

Не буде помилкою, якщо скажемо, що злочинці завжди мають зброю, яку вони можуть використати у будь-який момент до будь-кого. В той самий час законослухняні громадяни беззахисні перед ними, якщо не буде вирішено на законодавчому рівні питання законного обігу короткоствольної зброї та боєприпасів до неї.

На нашу думку, дозвіл на придбання, зберігання, застосування та використання цієї зброї потребує жорсткого контролю з боку правоохоронних органів, дозвільної системи, медичних установ щодо видачі дозвільних документів громадянам. Особливу увагу слід приділити корупційним складовим у під час такої діяльності осіб, уповноважених на видачу таких документів та реалізації законних прав громадян.

Слід нагадати, що основними завданнями Національної поліції є: здійснення контролю за дотриманням фізичними і юридичними особами спеціальних правил і порядку зберігання і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дозвільна система; здійснення приймання, зберігання та знищення вилученої, добровільно зданої або знайденої вогнепальної, газової, холодної та іншої зброї, боєприпасів, набоїв, вибухових речовин та пристроїв, наркотичних засобів або психотропних речовин [1].

Враховуючи недосконалість законодавства у сфері незаконного обігу зброї та боєприпасів, працівники Національної поліції та інші правоохоронні органи України виконують свої професійні обов'язки у зазначеній сфері в складних умовах існування юридичних колізій у діючому законодавстві.

Таким чином, вдосконалення законодавства України у сфері обігу зброї та боєприпасів, наявність медичного підтвердження здорового психічного стану, запровадження заходів з підвищення рівня культури користування вогнепальною зброєю серед населення шляхом надання навчальних можливостей компетентними суб'єктами та виданням відповідних документів, щодо високого рівня знань та вмінь користувачів вогнепальної зброї надасть можливість реалізувати право громадян на самозахист від посягання на їх життя та здоров'я.

Список використаних джерел:

1. Про національну поліцію : Закон 580-VIII, чинний, поточна редакція від 01.01.2024 // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 05.11.2024).